

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

A

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Bakalářská práce

2013

Patčová Alena

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

A

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Vliv různých typů soužití na ekonomické vztahy mezi partnery

Autor: Alena Patčová

Vedoucí práce: doc. JUDr. Jan Hejda, Ph.D.

Studijní program Sociální pedagogika, specializace bezpečnostně právní

Datum odevzdání: 31. 03. 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Český Krumlov, dne 31.3.2013

.....
Patčová Alena

Anotace

Bakalářská práce se zabývá problematikou partnerských vztahů z ekonomického úhlu pohledu, jejich porovnáním a riziky, které mohou v těchto soužitích nastat. Je zaměřena na tři typy vztahů – manželství, nesezdané partnerství a registrované partnerství. Práce se zaměřuje především na rizika, která souvisí s ukončením těchto soužití, úpravou majetkových poměrů mezi partnery, bytovou otázkou a vypořádáním dědictví a dluhů.

Abstract

This thesis deals with the issue of relationships from an economic point of view, their comparison and risks that can occur in these cohabitations. It focuses on three types of relationships - marriage, unmarried partnerships and registered partnerships. The work focuses primarily on the risks related to the termination of cohabitation, modifying property relations between partners, housing and liquidate the succession issue and debt.

Poděkování

Děkuji tímto doc. JUDr. Dr. Janu HEJDOVI, Ph.D. za vedení této práce, hodnotné rady, cenné informace a vstřícný přístup.

OBSAH

ÚVOD	7
1 TYPY SOUŽITÍ, JEJICH VZNIK A ZÁNİK	10
1.1 Manželství	10
1.1.1 Vznik manželství	11
1.1.2 Zánik manželství	13
1.1.3 Sporný rozvod	15
1.1.4 Nesporný rozvod	16
1.1.5 Rozvod s tvrdostní klauzulí, ztížený rozvod	18
1.1.6 Zánik manželství smrtí jednoho z manželů, prohlášením manžela za mrtvého	19
1.2 NESEZDANÉ SOUŽITÍ	20
1.2.1 Vznik nesezdaného soužití	21
1.2.2 Zánik nesezdaného soužití	24
1.3 REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ	25
1.3.1 Vznik registrovaného partnerství	26
1.3.2 Zánik registrovaného partnerství	27
2 ÚPRAVA MAJETKOVÝCH POMĚRŮ MEZI PARTNERY	28
2.1 Úprava majetkových poměrů v manželství	28
2.1.1 Společné jmění manželů	29
2.1.2 Předmanželská smlouva	33
2.1.3 Vyživovací povinnost rozvedených partnerů	34
2.2 Registrované partnerství a úprava majetkových poměrů	35
2.2.1 Vyživovací povinnost při zániku registrovaného partnerství	37
2.3 Nesezdané soužití a úprava majetkových poměrů	38
2.3.1 Vyživovací povinnost a nesezdané soužití	39
3 DĚDICKÉ PRÁVO A MANŽELSTVÍ, NESEZDANÉ SOUŽITÍ, REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ	41
3.1 Dědické právo manželů	45
3.1.1 Nárok na vdovský, vdovecký důchod	46
3.2 Dědické právo v registrovaném partnerství, nárok na pozůstalostní důchod	48
3.3 Dědické právo v nesezdaném soužití, nárok na vdovský, vdovecký důchod	49
4 Dluhy a partnerská soužití	54
5 Možnost získání úvěru v partnerských vztazích	59
6 Společný nájem bytu	62
6.1 Společný nájem bytu v manželství	62
6.2 Společný nájem bytu a registrované partnerství	63
6.3 Nájem bytu a nesezdané soužití	64
ZÁVĚR	66
POUŽITÉ ZDROJE:	69

ÚVOD

Citát:

„Dvojice – to jsou dva lidé, kterým se daří dobře až večer. Partnerství začíná ráno a trvá celý den. Partnerství řeší všední, banální, nudné, trapné a tísnivé otázky – rozpočet, nákupy, zmatky, únavy, opravy bot či vymalování bytu, ledacos a všechno”. (Miroslav Horníček)

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala téma, které se zabývá třemi typy partnerského soužití a jejich vlivem na ekonomické vztahy mezi partnery. Téma mě zaujalo z toho důvodu, že v mém okolí se vyskytují partnerské vztahy jak zpečetěné manželstvím, tak i těch, kteří spolu žijí tzv. “na psí knížku“. Těchto vztahů je dokonce většina. Protože některé vztahy končí a jiné zase vznikají, vedla mě tato situace k zamyšlení, jak se liší důsledky rozchodů a řešení krizových situací, které ve vztazích mohou nastat. Do své práce jsem zahrнула pro porovnání také registrované partnerství.

V dnešní době je kromě manželství stále oblíbenější forma soužití partnerů v jedné domácnosti bez sňatku. Narůstá také počet registrovaných partnerství. Registrované partnerství je formou v podstatě novou, která teprve postupem let bude prověřená a možná nadále zákony upravovaná. O této formě partnerství se bude jistě ještě dlouhou dobu diskutovat. V současnosti je funkce tradiční rodiny a manželství stále více oslabována. Lidé se více orientují na svou kariéru, využívají toho, že mohou cestovat, studovat a pracovat doma i v zahraničí, budují si kariéru v zaměstnání, a tak se zakládání manželství a rodiny posouvá na pozdější dobu.

Asi nikdo z nás si pod pojmem partnerský vztah nepředstaví to, co se může stát, když si dva lidé přestanou rozumět a začíná boj o majetek, děti a moc. Nebo nás jenom osud postaví před těžký úkol, poprat se s tím, že nás partner opustil. A to nejen proto, že si nerozumíme a nechceme spolu už být, ale navždy a definitivně. Nikdo v počátku jakéhokoliv vztahu určitě nemyslí na paragrafy, zákony, smlouvy, které by mohly ošetřit náš vztah a mnohdy velice usnadnit vyřešení krizové situace ve vztahu. Partneři si neuvědomují, že majetkové vztahy v partnerství jsou zvláště v posledních letech skoro stejně tak důležité, jako vztahy osobní. Majetkový aspekt každého partnerství je jeho nedílnou součástí, ale ve fungujícím vztahu je tato stránka často opomíjena. Život ale

s sebou přináší, bez ohledu na naši vůli, nepředvídané situace a existenci tohoto problému si partneři mnohdy uvědomí, až když nastane, nebo až u rozvodu či rozchodu partnerů. V té době už ale mohou existovat takové majetkové problémy a komplikované situace, že je lze řešit jen velmi obtížně. V dnešní zrychlené době, kdy vztahy, partnerství a manželství vznikají rychlostí blesku a stejnou rychlostí i zanikají, bychom se měli těmto záležitostem ve vztahu opravdu věnovat. Vznik a zánik partnerských vztahů totiž přináší řadu práv a povinností, které si partneři v počáteční zamilovanosti ani neuvědomují.

Cílem mé práce je komparace výše uvedených, a v našem právním řádu uznávaných, forem partnerského soužití. U všech typů partnerských vztahů – manželství, nesezdané soužití a registrované partnerství, bude popsán jejich vznik a zánik. Následně bude práce zaměřena na úpravu majetkových poměrů při zániku partnerství. Partneři, kteří se rozhodnou uzavřít manželství, jsou v tomto ohledu podstatně zvýhodněni oproti partnerům žijícím v ostatních vztazích. Manželství je upraveno institutem společného jmění manželů, ze kterého manželům vyplývají práva a povinnosti při vzniku i zániku vztahu. V nesezdaném soužití a registrovaném partnerství naopak žádný podobný institut nevzniká, právní úprava v tomto směru je naprosto nedostačující a je tedy nutno vycházet z obecné právní úpravy podílového spoluvlastnictví. Partneři by tedy měli klást důraz na uzavírání písemných smluv, kde budou mít jasně vymezeno, kdo z nich bude mít věci ve svém výlučném vlastnictví. V oblasti dědictvého bude provedena komparace partnerských soužití a posouzení jejich výhod a nevýhod v této oblasti. Také s touto situací je potřeba v partnerském vztahu počítat a i zde je nutné, aby si partneři majetkové vztahy upravili předem. Možná rizika, která mohou vyplynout z neexistence dohody o majetkových vztazích v případě úmrtí jednoho z partnerů, jsou v některých případech doslova existenční. Dále se práce bude zabývat oblastmi, které jsou pro dnešní dobu také velice aktuální a to dluhy, získání úvěr a společné bydlení partnerů v nájmu.

Pomocí analýzy zvolených partnerských vztahů, bude provedeno přehledné srovnání těchto forem soužití. Bude zahrnovat klady a zápory jednotlivých svazků i to, v jakých oblastech se projevují. Bakalářská práce by měla upozornit na možná rizika, která ve vybraných životních situacích mohou nastat a navrhnout jejich řešení. Práce může sloužit jako návod pro úpravu majetkových vztahů mezi partnery a prevenci nežádoucích jevů. Měla by také upozornit na některé nedostatky právní úpravy institutů, hlavně u nesezdaného soužití a registrovaného partnerství.

Pro svou práci jsem využívala zákony v aktuálním znění, odbornou literaturu upravující tuto problematiku a internetové zdroje. Vzhledem ke značnému rozsahu tématu nebylo možné se zabývat všemi jeho aspekty, proto jsou v práci podrobně popsány pouze některé oblasti, které jsem zvolila pro jejich důležitost a zajímavost.

1 TYPY SOUŽITÍ, JEJICH VZNIK A ZÁNİK

Partnerské vztahy jsou základním principem lidské společnosti. Každý z nás denně prožívá nové vztahy, které se týkají rodiny, práce, podnikání nebo „jenom“ přátelství. Nejvýznamnějším z těchto vztahů je ale vztah partnerský. Člověk je totiž od přírody tvorem společenským, který potřebuje, aby se jeho život prolínal se životem jiných lidí. Jakou formu soužití si partneři spolu zvolí, je ponecháno na jejich vlastní úvaze, ovšem ne vždy a ne všechna soužití, jsou společností a zejména právem podporována nebo alespoň tolerována.

1.1 Manželství

Pro většinu z nás je manželství vztah mezi mužem a ženou, který vzniká uzavřením sňatku s tím, že oběma partnerům vznikají určitá práva a povinnosti. V českém právu je manželství chápáno jako osobní a majetkové společenství muže a ženy.

Manželství, jako svazek muže a ženy uznaný společností je společný prakticky všem kulturám, i když samozřejmě mívá nejrůznější formy. Není přitom postaveno především na sexualitě, ale na rozdělení rolí, vzájemné podpoře a dlouhodobé stabilitě společnosti. Proto se manželství těší podpoře ze strany společnosti. V některých starších kulturách bylo odmítání vstoupit do manželství dokonce přísně trestáno. Je to pochopitelné, protože funkční manželství a na něm stojící rodina tvoří základ stability a dlouhodobé prosperity společnosti a státu. Charakteristikou „typického modelu manželství“ je to, že jde o sociálně akceptovaný svazek muže a ženy, ve kterém mají jasně vymezená sexuální práva a povinnosti. Manželství zaručuje potomkům legitimní status a spojuje rodiny manželů do příbuzenského vztahu. Sňatek je také možné považovat za „rituál přechodu“, kdy nesezdaní jedinci přijímají nová práva a povinnosti, které souvisí se statusem vdaných/ženatých partnerů.“¹

Základní právní normou upravující manželství je zákon č. 94/1963 Sb. o rodině. Protože ale neobsahuje úpravu zcela komplexní, je subsidiárně doplňován ustanoveními, která obsahuje zákon č. 40/1964 Sb. Občanský zákoník, na který zákon o rodině přímo odkazuje.² Občanský zákoník upravuje zejména majetkové vztahy mezi manžely, kde „upravuje vlastnická práva manželů k majetku získanému za trvání manželství, stejně jako

¹ SOUKUP, Václav. *Antropologie: teorie člověka a kultury*, První vydání. Praha: Portál, 2011, s.310

² § 104 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině

*k závazkům v této době vzniklým, což je definováno jako společné jmění manželů“.*³ Náležitosti a podmínky vzniku manželství řeší zákon č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů z 1. 7. 2001.

Od 1. 1. 2014 nabude účinnosti zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník a tím dojde ke zrušení současné právní úpravy rodinného práva, která je dnes obsažena v zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Nový občanský zákoník pak obsahuje ustanovení o rodinném právu v části druhé §§ 655 – 975.

Zákon o rodině formuluje manželství jako trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem, jehož hlavní cílem je založení rodiny a řádná výchova dětí.⁴

1.1.1 Vznik manželství

*„Manželství se uzavírá svobodným a úplným souhlasným prohlášením muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství učiněným před obecním úřadem pověřeným vést matriky, popřípadě úřadem, který plní jeho funkci, (dále jen „matriční úřad“) nebo před orgánem církve nebo náboženské společnosti, oprávněné k tomu zvláštním předpisem.“*⁵

Česká právní úprava znala do 1. 7. 1992 pouze jednu formu uzavření manželství, a to tzv. obligatorní civilní formu. Existovala sice možnost po uzavření civilního sňatku podstoupit také náboženský obřad, kdy mohli věřící přijmout svátost manželství, ale s takovým náboženským obřadem podle našeho právního řádu nebyly spojeny žádné právní následky. Současná právní úprava upravuje dvě rovnoprávné formy uzavírání manželství, občanský a církevní sňatek. Možnost církevního sňatku přinesla do českého právního řádu druhá novela zákona o rodině č. 234/1992 Sb. s účinností od 1. 7. 1992.

V případě občanského sňatku činí snoubenci prohlášení o uzavření manželství před starostou (primátorem) nebo pověřeným členem obecního (městského) zastupitelstva matričního úřadu, a to za přítomnosti matrikáře. Prohlášení o uzavření manželství činí snoubenci souhlasně, veřejně a slavnostně. Snoubenci mají povinnost před uzavřením

³ FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2., aktualit. vyd., Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s.1

⁴ § 1 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině

⁵ § 3 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině

manželství předložit matričnímu úřadu předepsané doklady, kterými prokazují způsobilost k uzavření manželství. Rozsah předkládaných dokladů upravuje zákon č. 301/2000 Sb.,

o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Při uzavření sňatku musí snoubenci prohlásit, že jim nejsou známy okolnosti vylučující uzavření manželství, že znají svůj zdravotní stav a uvážili úpravu budoucích majetkových vztahů.⁶

V případě církevního sňatku „*prohlášení o uzavření manželství učiní snoubenci před příslušným orgánem církve, a to před osobou pověřenou oprávněnou církví nebo náboženskou společností*“.⁷ Zákon o rodině u církevního sňatku neupravuje místní příslušnost. Pouze ukládá, že manželství se uzavírá v místě určeném předpisy církve nebo náboženské společnosti pro náboženské obřady nebo náboženské úkony. Aby mohl pár uzavřít křesťanský církevní sňatek, musí být obvykle alespoň jeden z páru pokřtěn.

Hlavním rozdílem mezi občanským a církevním sňatkem je, že církevní sňatek může být uzavřen až poté, kdy snoubenci předloží oddávajícímu osvědčení vydané příslušným matričním úřadem, od jehož vydání neuplynuly více než tři měsíce, o tom, že splnili všechny požadavky zákona pro uzavření platného manželství. Není nutné splňovat jakákoliv jiná kritéria než u občanského uzavření manželství.

Církevní orgán, před kterým došlo k uzavření manželství je povinen do tří pracovních dnů po uzavření manželství doručit protokol o uzavření manželství příslušnému matričnímu úřadu, v jehož obvodu bylo manželství uzavřeno.

„*Byl-li uzavřen církevní sňatek, nelze následně uzavřít občanský sňatek*“.⁸

Dle údajů Českého statistického úřadu bylo v roce 2003 poprvé v České republice uzavřeno méně než 50 tisíc sňatků. Nárůst nově vzniklých manželství přišel až v roce 2007, ale v následujících letech počet uzavřených sňatků stále klesá a v roce 2011 byl uzavřen nejnižší počet manželství od roku 1918⁹ (graf č. 1).

⁶ § 6 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině

⁷ § 4a zákona č. 94/1963 Sb., o rodině

⁸ § 10 odst. 2 zákona č. 94/1963 Sb. o rodině

⁹ Český statistický úřad/ČSÚ *Sňatečnost* [online]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost> [cit. 2012-08-14]

Graf č. 1 Roční počet uzavřených sňatků

Zdroj: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost>

1.1.2 Zánik manželství

Každé manželství a partnerství ovlivňují vnitřní a vnější vlivy, které zkouší pevnost uzavřeného svazku. Mezi nejčastější příčiny, kvůli kterým vztahy končí, jsou násilí, alkohol, nevěra, peníze, sex. Větší či menší krizí si projde každý partnerský vztah. Tam, kde je pro někoho důvod pro ukončení manželství nebo partnerství naprosto jasný, může být pro jiného nepochopitelný. Nikdo ovšem nemá právo soudit ty, co vztah ukončí, protože důvody bývají většinou velice intimní a citlivé, mnohdy se o nich ostatní ani nedozví. „Někteří odborníci na manželství soudí, že počet rozvrácených nešťastných manželství se ve společnosti dlouhodobě nemění. Mění se jenom způsob řešení těchto krizí“.¹⁰

Manželství může zaniknout třemi způsoby stanovenými zákonem o rodině. Manželství podle zákona zaniká smrtí jednoho z manželů, zánikem manželství prohlášením jednoho z manželů za mrtvého a zrušením manželství rozsudkem soudu o rozvodu manželství.

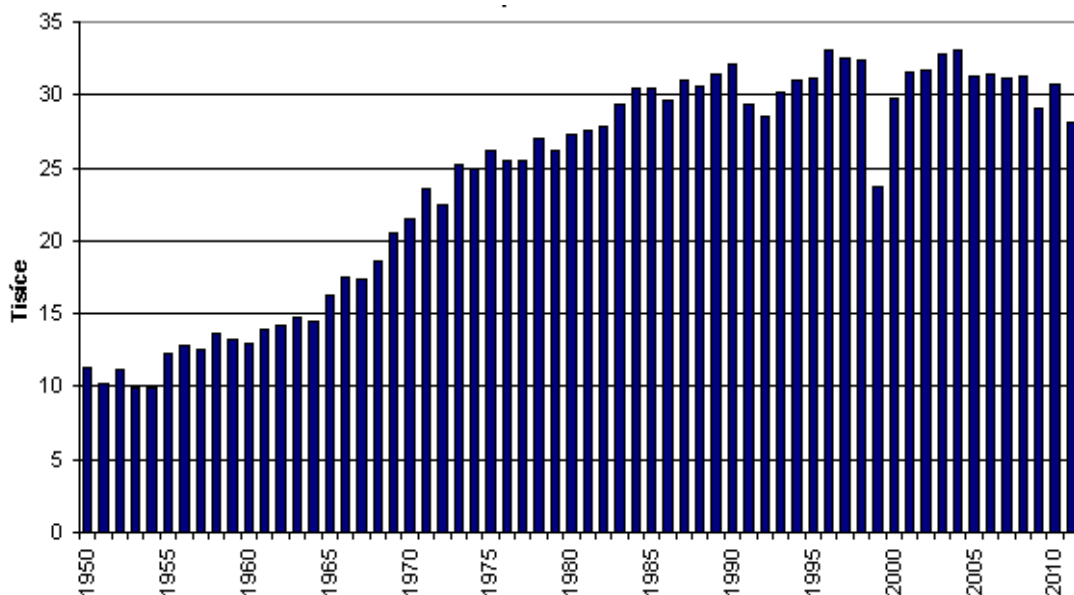
¹⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana: *Rozvod a paragrafy: jak rozvodové řízení probíhá, majetkové vztahy a jejich vypořádání, komu svěřit dítě, výše výživného na dítě*, 2. Aktualit. vyd. Brno: Computer Press, 2003. s. 3

Institut rozvodu můžeme definovat jako právní nástroj umožňující zrušení stavu manželství za života manželů.¹¹Rozvod manželství je složitý proces, který přesahuje oblast rodinného práva. Dotýká se života manželů a jejich majetkových poměrů, a také dětí, které případně manželé mají. Jediným způsobem zrušení manželství za života obou partnerů je rozvod.

Česká republika patří v Evropě mezi země s vysokou úrovní rozvodovosti. Pokles rozvodovosti, který nastal v roce 1999, způsobila legislativní změna, kdy novela zákona o rodině s účinností od 1. srpna 1998 nově upravila podmínky, za kterých může být rozvod uskutečněn. Počet rozvodů zřejmě nejvíce ovlivnilo ustanovení, podle kterého manželství nelze rozvést, pokud nenabude právní moci rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu.

Dle Českého statistického úřadu bylo v roce 2011 rozvedeno 28,1 tisíce manželství, což bylo o 2,7 tisíce méně než v roce 2010. Jedná se o nejvyšší meziroční pokles počtu rozvodů od roku 1989 s výjimkou již výše zmiňovaného roku 1999, kdy se roční počet rozvodů snížil o 8,7 tisíce ve srovnání s rokem 1998 (graf č. 2).¹²

Graf č. 2: Roční počet rozvodů

Zdroj: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost/>

¹¹ RADVANOVÁ, Senta a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*, 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1999, str. 61

¹² Český statistický úřad/ČSÚ *Rozvodovost* [online]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost> [cit.2012-08-15]

Současný český právní řád je v regulaci zániku manželství mnohem tolerantnější, než byly normy katolického církevního práva, které bylo orientováno především na stabilitu a posvátnost manželského sňatku. Přesto český právní řád „zůstává ale nadále restriktivní v tom smyslu, že klade překážky svobodné vůli jedné ze stran – anebo i obou stran – manželství ukončit.“¹³

Z hlediska právní úpravy můžeme hovořit o následujících variantách rozvodu:

- sporný rozvod
- ztížený rozvod, resp. sporný rozvod s tvrdostní klauzulí
- nesporný rozvod

1.1.3 Sporný rozvod

*„Soud může manželství na návrh některého z manželů rozvést, jestliže je manželství tak hluboce a trvale rozvráceno, že nelze očekávat obnovení manželského soužití; bere přitom v úvahu příčiny rozvratu manželství“.*¹⁴

Pokud se oba manželé dohodnou na tom, že manželství má být rozvedeno, ale nejsou schopni se dohodnout na všech právních důsledcích rozvodu (majetek, bydlení, děti) nebo v případě, že jeden z manželů se rozvádět nechce, nebo rozvádějící se manžel neví, kde se druhý manžel zdržuje, musí soud použít §24 zákona o rodině a bude se jednat o tzv. sporný rozvod. Při sporném rozvodu se zjišťují příčiny rozvratu manželství, které soud vezme v úvahu.

Rozvodové řízení může být zahájeno pouze na návrh jednoho z manželů a soud je povinen zjistit příčiny rozvratu manželství. Otázkou zůstává, nakolik se soudu opravdu může podařit zjistit pravou příčinu rozvodu. Dle mého názoru může soud zjistit pouze takové příčiny, které jsou oba z manželů ochotni řešit na veřejnosti. Mnohá manželství jsou jistě ukončena z důvodů, které zůstaly pouze mezi manžely, a před soudem je nikdo nezmiňoval. Zřejmě nikdy není vina za rozpad manželství pouze na jednom z manželů a záleží vždycky jen na nich, jak bude rozvod probíhat. Bohužel často se takový rozvod změní v přehlídku nejrůznějších svědků, líčení intimních manželských záležitostí

¹³ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*, 1. vyd.. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008, s.210

¹⁴ §24 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině

a problémů a mnoha dalších nepříjemných věcí. Každý z manželů svoji pravdu, za kterou si stojí a je ochoten ji dokázat za každou cenu. Právě při rozvodu sporném se probírají soukromé záležitosti veřejně před soudem, což je jistě pro oba rozvádějící se manžele velice nepříjemné.

*„Rozvrat vztahů mezi manžely je objektivní stav, napovídající, že tyto vztahy byly dříve jiné. Z tohoto důvodu souhlas druhého manžela s rozvodem není třeba, a soud může manželství rozvést i proti jeho vůli, s výjimkou tzv. ztíženého rozvodu, dospěje-li k závěru, že se skutečně jedná o hluboký a trvalý rozvrat a že nelze očekávat obnovení manželského soužití“.*¹⁵

Podle § 24 odst. 2 zákona o rodině *"mají-li manželé nezletilé děti, nemůže být manželství rozvedeno, bylo-li by to v rozporu se zájmem těchto dětí, daným zvláštními důvody."*¹⁶ Zvláštní důvody mohou být zejména zdravotní důvody na straně dětí, kdy by rozvod manželství mohl ohrozit kvalitu péče o tyto děti. Neznamená to tedy, že dohodnou-li se na rozvodu manželé, je vše vyřešeno. Soud vždy rozhoduje v zájmu nezletilých dětí a manželství nerozvede, *"dokud nenabude právní moci rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu, které vydá soud v řízení podle § 176 občanského soudního řádu."*¹⁷ Zájem státu na péči a výchově dětí se projevuje tím, že vypořádání poměrů nezletilých dětí má přednost před rozvodem a bez něj není rozvod manželství možný. Oba návrhy (na uspořádání poměrů nezletilých i na rozvod manželství) lze podat i souběžně, řízení ohledně rozvodu proběhne až po řízení o nezletilých.

Manželství zanikne dnem právní moci rozsudku. Od tohoto dne běží tříletá lhůta pro vypořádání SJM zaniklého manželství. Pokud se manželé o jeho vypořádání nedohodnou, mohou podat návrh na jeho vypořádání k soudu a rozhodne za ně soud.

1.1.4 Nesporný rozvod

Pokud se manželé chtějí vyhnout tomu, aby se jejich soukromé věci veřejně probírali před soudem, jsou ochotni se rozejít po domluvě, bez negativních emocí a důstojně ukončit své manželství, je možné využít tzv. nesporný rozvod. Hlavní výhody nesporného rozvodu jsou relativní rychlost a komplexnost. Manželé nejsou tedy „jen“ rozvedeni, ale zároveň je

¹⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*, Třetí vydání. Brno:Masarykova univerzita, 2006, s. 121

¹⁶ §24 zákona č. 94/1963 Sb. o rodině

¹⁷ §25 zákona č. 94/1963 Sb. o rodině

právně ošetřena i otázka jejich majetku (včetně bydlení) a také výchova a výživa nezletilých dětí. Současná právní úprava byla zavedena novelou zákona č. 94/1963 Sb. o rodině v roce 1998.

Nesporný rozvod probíhá na základě dohody manželů. Soud nemusí zjišťovat příčiny rozvratu manželství.

Je potřeba ale splnit několik podmínek dle ustanovení zákona o rodině a to § 24/1a:

- manželství trvalo nejméně jeden rok
- manželé spolu nejméně šest měsíců nežijí
- druhý manžel se k rozvodu připojí

Všechny uvedené podmínky musejí být splněny současně, tedy nestačí splnění jen některé z nich.

První dvě podmínky jsou stanoveny z toho důvodu, aby se zabránilo unáhleným rozvodům, které by mohla vyvolat jedna nepříjemná hádka nebo nedorozumění mezi partnery. V každém manželství časem vyvstane řada větších i menších neshod a potřeba různých kompromisů, které sami o sobě nemají být důvodem rozvodu. Druhá podmínka může být splněna i tehdy, když spolu manželé dál bydlí ve stejném bytě. Vzhledem k dnešním cenám bytů a nemovitostí je málo pravděpodobné, že si jeden z manželů zařídí své vlastní bydlení již půl roku před rozvodem. Manželé spolu nežijí šest měsíců, mají-li fakticky oddělené finance, hádají se, netráví spolu čas po práci, nejezdí spolu na dovolenou, intimně spolu nežijí atd. V takových případech manželství plní pouze svou ekonomickou funkci. Tuto skutečnost soud nijak neproěřuje, je třeba pouze předložit shodné prohlášení obou manželů, že spolu šest měsíců nežijí.

Dále jsou manželé povinni při nesporném rozvodu předložit:

- smlouvu o vypořádání vzájemných majetkových vztahů manželů
- smlouvu o uspořádání práv a povinností vyplývajících ze společného bydlení
- pokud jsou pro to předpoklady, je možné předložit i dohodu o plnění výživného po rozvodu

Tyto smlouvy musí mít písemnou formu a podpisy musí být úředně ověřeny. „Dohody musí obsahovat odkládací podmínku spočívající v tom, že jejich účinnost se dokládá na dobu po právní moci rozsudku o rozvodu účastníků“.¹⁸ V případě dohody o plnění výživného po rozvodu záleží jen na rozhodnutí manželů, zda ji soudu předloží. Není tedy povinná, využívá se hlavně v případě, pokud se jeden z manželů není schopen po rozvodu sám živit.

Jestliže mají manželé nezletilé dítě, musí dle § 25 zákona o rodině předložit pravomocné rozhodnutí soudu o schválení dohody o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu. Kdyby se manželé na úpravě těchto poměrů nedohodli nebo by některý z manželů odvolal svůj souhlas s rozvodem, nelze se domáhat této formy rozvodu. V tom případě soud rozvede manželství podle § 24 zákona o rodině.

*„Rozvod na základě dohody manželů (ve smyslu platné právní úpravy) v první řadě zjednodušuje dokazování kvalifikovaného rozvratu manželství, a dále pak – a v tom je jeho značný společenský význam – neponechává řešení významných majetkových právních otázek na období po rozvodu, ale naopak nutí rozvádějící se manžele dohodnout tyto otázky již v době předcházející podání návrhu na rozvod manželství“.*¹⁹

Hlavní výhodu nesporného rozvodu vidím v tom, že je rychlá, úsporná pro soudy, protože neřeší pouze rozvod samotný, ale i související právní otázky, které se jinak řeší až po rozvodu. Domnívám se také, že pokud si manželé tuto variantu rozvodu zvolí, je možné, že v době, než dojde k podpisu nutných dohod a při hledání kompromisů s tím spojených, se emoce a vztahy mohou uklidnit a manželství může skončit na alespoň trochu přátelské úrovni. Pro oba partnery je také jistě důležité, že mají tuto kapitolu svého života poměrně rychle vypořádanou, včetně majetkových vztahů a vztahů spojených s dětmi.

1.1.5 Rozvod s tvrdostní klauzulí, ztížený rozvod

Jedná se o určitou změnu a zpřísnění sporného rozvodu, kterou také zavedla novela zákona č. 91/1998 Sb. Tato modifikace přináší zvýšení ochrany manžela, který s rozvodem nesouhlasí.

¹⁸ FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2., aktualit. vyd., Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 8

¹⁹ RADVANOVÁ, Senta a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*, 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 63

„Návrh na rozvod, s nímž nesouhlasí manžel, který se na rozvratu manželství porušením manželských povinností převážně nepodílel a jemuž by byla rozvodem způsobena zvlášť závažná újma, soud nevyhoví, pokud mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství“.²⁰

Mimořádné okolnosti svědčící ve prospěch zachování manželství nejsou v zákoně blíže upřesněny, ale může to být například špatný zdravotní stav manžela nebo tíživá sociální situace, která by se ještě mohla v důsledku rozvodu zhoršit. Zvlášť závažná újma je dle mého vnímána především jako újma v osobní oblasti.

Podmínky pro uplatnění tvrdostní klauzule jsou tedy tyto:

- mezi manžely existuje kvalifikovaný rozvrat vztahů
- jeden z manželů se rozvodu brání
- jedná se o manžela, kterému by byla rozvodem způsobena zvlášť závažná újma
- manžel bránící se rozvodu nesmí být tím, kdo zapříčinil převážně rozvrat vztahů
- mimořádné okolnosti svědčící ve prospěch zachování manželství

Protože ale není možné nikoho nutit, aby zůstával v manželství proti své vůli, je tato ochrana jen relativní. Dle § 24b zákona o rodině rozvede soud manželství i za zmíněných okolností, jestliže manželé spolu nežijí po dobu delší než tři roky a jsou-li splněny ostatní podmínky § 24 téhož zákona.

1.1.6 Zánik manželství smrtí jednoho z manželů, prohlášením manžela za mrtvého

Protože je manželství chápáno jako trvalý vztah mezi mužem a ženou, nejpřirozenějším způsobem zániku manželství je smrt jednoho manželů. Smrt musí být předepsaným způsobem prokázána a manželství zaniká dnem, který je uveden v úmrtním listu. *„Bude-li prohlášení za mrtvého zrušeno, obnoví se zaniklé manželství, jestliže mezitím manžel toho, kdo byl prohlášen za mrtvého, uzavřel manželství nové.“²¹*

²⁰ § 24b zákona č. 94/1963 Sb., o rodině

²¹ § 22 odst. 2 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině

Pokud smrt nelze prokázat předepsaným způsobem (vystavením úmrtního listu), soud fyzickou osobu prohlásí za mrtvou, zjistí-li její smrt jinak. „*Za mrtvou soud prohlásí také nezvěstnou fyzickou osobu, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem usoudit, že již nežije*“.²² V tomto případě manželství nezanikne dnem, který je uveden v úmrtním listě jako den smrti, ale teprve dnem, kdy rozhodnutí soudu o prohlášení za mrtvého nabude právní moci. Pokud ovšem prohlášení za mrtvého bude zrušeno, tak se této osobě obnovují veškerá práva a povinnosti, jako by nikdy k prohlášení za mrtvého nedošlo. Zaniklé manželství se obnoví pouze tehdy, pokud mezitím manžel toho, kdo byl prohlášen za mrtvého, neuzavřel nové manželství.

Protože je smrt považována za přirozený způsob zániku manželství, nový občanský zákoník oproti současné úpravě (§ 22 zákona o rodině) tento způsob zániku manželství již výslovně nestanoví.

1.2 NESEZDANÉ SOUŽITÍ

Alternativní formou partnerského soužití, která získává stále větší oblibu, je nesezdané soužití. Mezi jiné termíny, kterými se tato forma soužití nazývá, patří také kohabitace, faktické manželství, manželství na zkoušku, partnerské soužití, vztah druha a družky apod. Tento vztah bývá definován jako vztah mezi mužem a ženou, kteří nejsou manželé, ale žijí spolu a uhrazují společně své potřeby. Nesezdané soužití se stává běžnou součástí života, ať se jedná o krátkodobý vztah, předmanželské soužití na zkoušku nebo dlouhodobý vztah nahrazující manželství. V České republice přestává být manželství jedinou společensky akceptovanou formou partnerského soužití²³.

Jak je již výše zmiňováno, v současné době způsob tohoto soužití neustále vzrůstá a je také českou veřejností přijímáno velmi liberálně. Domnívám se tedy, že je potřeba toto soužití zohlednit v české právní úpravě. Tento trend partnerského soužití nebude mít dle mého názoru klesající tendenci a jistě bude v průběhu dalších let vznikat spousta situací, které by měly být upraveny zákonem. Souhlasím ale s názorem, že by toto soužití nemělo být postaveno na stejnou úroveň jako je manželství. Každý z nás si totiž může vybrat, zda

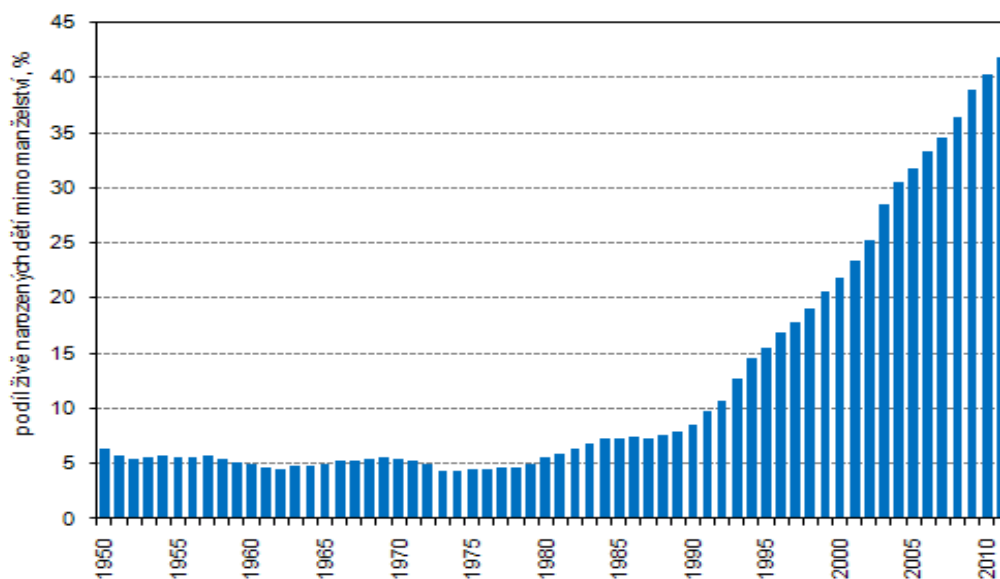
²² § 7 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník

²³ CHALOUPKOVÁ, Jana. *Dohromady nebo každý zvlášť? Hospodaření s příjmy manželských a nesezdaných párů*. In Sociologický časopis, 2006, roč. 42, č. 5, s. 15.

manželství uzavřít a tím se vyhnout nevýhodám vyplývajícím z menší právní jistoty, které mohou pro některé partnery z nesezdaného soužití vyplynout.

Jedním z ukazatelů, že se počet nesezdaných soužití neustále zvyšuje, je stoupající podíl dětí narozených mimo manželství, jak ukazuje graf č. 3, Českého statistického úřadu.²⁴

Graf č. 3: Podíl dětí narozených mimo manželství v letech 1950-2011

Zdroj: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/podil_deti_narozenych_mimo_manzelstvi_v letech_1950_2011

1.2.1 Vznik nesezdaného soužití

Nesezdané soužití neboli kohabitace představují „*soužití dvou jedinců opačného pohlaví ve svazku podobném manželství bez formálního uzavření sňatku*“²⁵. Vzniká tedy pouhým rozhodnutím muže a ženy, že budou žít spolu. Proto, abychom mohli hovořit o partnerském vztahu, je nutné souběžně splňovat dvě podmínky – užívání společné domácnosti a dlouhodobé trvání takového vztahu. Přestože nesezdaných soužití neustále přibývá, právní řád tento druh rodinného soužití jednotně nepojmenovává, nedefinuje ani jinak

²⁴ Srv. Český statistický úřad/ČSÚ [online], dostupné z http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/podil_deti_narozenych_mimo_manzelstvi_v letech_1950_2011 [cit. 25-10-2012]

²⁵ MAŘÍKOVÁ, H., PETROUSEK, M., VODÁKOVÁ, A. *Velký sociologický slovník P-Ž*. První vydání. Praha: Karolinum, 1996, s. 1190

celkově neupravuje²⁶. Z hlediska práva jsou pro kohabituující stěžejní především jednotlivá ustanovení Občanského zákoníku, a to týkající se domácnosti, osoby blízké a osoby spolužijící, protože s nimi právní předpisy spojují určité následky.

Tabulka č. 1: Faktická manželství v letech 1980, 1991, 2001 podle věku partnerů k 1.3.2001

Věková skupina ženy	Věková skupina muže					
	do 29	30-39	40-49	50-59	60+ a nezj.	celkem
1980						
do 29	9 548	5 893	740	224	133	16 538
30-39	2 099	12 169	5 562	935	223	20 988
40-49	330	2 455	8 120	5 014	616	16 535
50-59	143	540	2 662	8 596	5 312	17 253
60+ a nezj.	106	227	548	2 291	14 937	18 109
celkem	12 226	21 284	17 632	17 060	21 221	89 423
1991						
do 29	8 800	6 035	1 519	197	56	16 607
30-39	2 360	11 196	7 223	911	187	21 877
40-49	473	4 488	11 470	4 310	815	21 556
50-59	35	412	2 720	5 302	3 283	11 752
60+ a nezj.	13	70	501	2 098	10 460	13 142
celkem	11 681	22 201	23 433	12 818	14 801	84 934
2001						
do 29	25 822	10 948	2 066	472	94	39 402
30-39	2 946	12 742	8 043	1 670	179	25 580
40-49	369	3 597	12 827	7 621	901	25 315
50-59	109	657	4 615	11 211	4 213	20 805
60+ a nezj.	38	102	547	2 490	10 990	14 167
celkem	29 284	28 046	28 098	23 464	16 377	125 269

Zdroj: vlastní zpracován dle: <http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=>

²⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 163

Tabulka č. 2 Osoby v sezdáných a nesezdáných soužitích na území České republiky k 26.3.2011

věk	osoby v sezdáných a nesezdáných soužitích		podle typu domácnosti a postavení osoby v domácnosti							
	muži	ženy	sezdané soužití				nesezdané soužití			
			manžel	manželka	registr. partner	re istr. partnerka	druh	družka	partner ve faktickém partnerství	partnerka ve faktickém partnerství
Osoby v sezd. a nesezd.soužitích	2 095 901	2 094 659	1 856 715	1 856 715	918	346	233 880	233 880	4 388	3 718

Zdroj: vlastní zpracování dle <http://vdb.czso.cz/sldbvo>

Pojem „domácnost“, který je vymezený v Občanském zákoníku znamená, že „domácnost tvoří fyzické osoby, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby“.²⁷ Ke spolužití proto nestačí např. jen občasné návštěvy, občasné přespání apod., spolužití je ve smyslu § 115 občanského zákoníku trvalé jen tehdy, jestliže objektivně zjištělné okolnosti svědčí o úmyslu osob založit a vést takové spolužití nikoliv pouze na přechodnou dobu. Dále je nutné, aby se osoby žijící ve společné domácnosti společně podílely podle svých možností na úhradě nákladů a potřeb společné domácnosti. Toto společenství osob musí také vykazovat znaky trvalosti (podle zákona je to nejméně jeden rok). Pro posouzení existence společné domácnosti je tedy vždy rozhodující skutečný stav.

„Osobou blízkou je příbuzný v řadě přímé, sourozenec, manžel, partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní“²⁸. Do první skupiny spadají osoby spjaté určitým příbuzenským vztahem. Manžel či manželka a registrovaní partneři sem patří automaticky z titulu existence manželství, partnerství. Nesezdané soužití spadá až do druhé skupiny. Druh a družka se stávají osobami blízkými teprve na základě konkrétních existujících faktických poměrů.

Pojmy druh a družka jsou užívány v právu veřejném. Ve sféře práva sociálního zabezpečení je nesezdané soužití muže a ženy postaveno též na stejnou úroveň jako mezi

²⁷ §115 zákona č. 40/1964 Sb. Občanský zákoník

²⁸ §116 zákona č. 40/1964 Sb. Občanský zákoník

manžely v podstatě proto, aby se nikomu nedostávalo větších či neopodstatněných výhod.²⁹ Obdobně i v zákoně o státní sociální podpoře č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů, je také přiznán nárok jak ženě, tak muži v nesezdaném soužití. V § 7 tohoto zákona se zde rodinou rozumí oprávněná fyzická osoba a společně s ní posuzované osoby, pokud spolu trvale žijí a společně hradí náklady na své potřeby³⁰.

Pokud spolu partneři žijí v nesezdaném partnerství, nemají žádný doklad, kde by byl jejich stav zaznamenán. V praxi neexistuje žádná písemnost, kterou by partneři tuto skutečnost mohli dokázat a kterým by se mohli prokazovat např. v situaci, kdy by chtěli získat informace o zdravotním stavu partnera. V souvislosti se vzájemným zastupováním partnerů v běžných záležitostech jednoho z nich, nenáleží druhovi zákonné právo zastupovat družku jak je tomu v případě manželů. Na nesezdané partnery je v souvislosti se zastupováním právem nahlíženo shodně jako na kterékoliv jiné osoby, a proto je k jejich vzájemnému zastupování v běžných záležitostech nutná platná plná moc. Vzhledem k tomu, že nesezdané soužití jako institut není upraven žádným právním předpisem, řídí se práva a povinnosti v rámci osobních vztahů mezi druhem a družkou pouze normami morálními.³¹

1.2.2 Zánik nesezdaného soužití

Zánik nesezdaného soužití vzniká neformálním rozhodnutím jednoho z partnerů ukončit tento vztah. Pokud se jeden z partnerů rozhodne, že v partnerském soužití již nechce nadále zůstat, nepotřebuje k rozchodu souhlas druhého partnera ani žádné jiné právní instituce. Zároveň mu nemůže druhý z partnerů v tomto rozhodnutí žádným způsobem bránit. Při každém rozchodu jsou podmínky a okolnosti závislé na konkrétních dohodách mezi partnery.

Nesezdané soužití však může také zaniknout smrtí jednoho z partnerů nebo prohlášením jednoho z partnerů za mrtvého.

Pokud by měl právní řád upravovat nesezdané soužití, souhlasím s tím, že by měly být splněny dvě již uvedené podmínky, a to dlouhodobé soužití a spolupodílení

²⁹ FETTER, R.W. *Právní poměry druha a družky*. [online]. 10.3.2004. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/pravni-pomery-druha-a-druzky-24087.html> [cit. 2012-10-25]

³⁰ § 7 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

³¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 165.

se na společných nákladech v domácnosti. A to z důvodu, že pokud by partnerům vznikla určitá právní ochrana, měli by také oni splnit určité podmínky. Doposud jsou práva a povinnosti partnerů upraveny pouze v Listině základních práv a svobod a to pouze v obecné rovině – rovnost muže a ženy ve všech oblastech života. Je tedy pouze na každém z partnerů, jaké má morální normy.

1.3 REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ

Nejvíce diskutabilní ze všech partnerských vztahů je zřejmě pro většinu veřejnosti registrované partnerství. Do roku 1989 jako by toto téma u nás téměř neexistovalo, o homosexualitě bylo nepřípustné otevřeně hovořit, natož pak ji zmiňovat pozitivně či dokonce upravovat v právních předpisech.³² Přesto prvním náznakem toho, že homosexualita vůbec existuje i v naší republice, bylo zrušení všeobecné trestnosti homosexuality mezi dospělými osobami staršími osmnácti let, které u nás proběhlo již v roce 1961. Tento krok ovšem neznamenal konec diskriminace a stejně tak obecná informovanost veřejnosti o této problematice byla téměř nulová. Teprve až v devadesátých letech se veřejnost začala o homosexualitu zajímat, bořit mýty, které s ní byly spojeny. Na veřejnosti se objevovalo se stále více lidí, kteří svou orientaci přestali tajit. Postupem času a získáváním nových informací společnost zaujímala k této situaci stále liberálnějšímu postoj. Dle mého názoru je v dnešní době toto partnerství pro mnohé z nás naprosto běžné a rovnocenné s manželstvím.

Registrované partnerství je institut, který upravuje soužití dvojic stejného pohlaví. Zákon o registrovaném partnerství č. 115/2006 Sb. upravuje uzavírání těchto partnerství, podmínky pro jejich vznik nebo zánik, vzájemné majetkoprávní vztahy partnerů, jejich práva a povinnosti vůči sobě navzájem, vůči institucím a vůči státu. Tento zákon dává párům právní jistotu v právním řádu České republiky.

Jako počátek skutečného prosazování zákonné úpravy týkající se osob stejného pohlaví můžeme označit rok 1998, kdy byl předložen první ucelený návrh zákona o registrovaném partnerství. Přestože se tento návrh nepodařilo prosadit, od tohoto roku byly předkládány nové návrhy, až do roku 2006, kdy byl zákon přijat.

³² RADVANOVÁ, Senta a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*, 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1999, str. 201

1.3.1 Vznik registrovaného partnerství

Dle zákona č. 115/2006 Sb., který vstoupil v platnost 1. července 2006, vzniká registrované partnerství projevem vůle dvou osob stejného pohlaví činěný formou souhlasného svobodného a úplného prohlášení těchto osob o tom, že spolu vstupují do partnerství³³. Partnerem se stává osoba, která toto partnerství uzavřela.

„Osoby vstupující do partnerství činí prohlášení osobně zásadně před matričním úřadem v kraji, který je podle místa trvalého pobytu alespoň jedné z osob vstupujících do partnerství příslušný k přijetí prohlášení.“³⁴

Před tím, než partneři toto prohlášení učiní, musí výslovně uvést, že jim nejsou známy okolnosti vylučující vstup do partnerství.³⁵ Následně matriční úřad zaznamená vzniklé registrované partnerství do knihy registrovaného partnerství.

Podmínkou pro to, aby mohlo být registrované partnerství uzavřeno je, že alespoň jeden z partnerů je státním občanem České republiky. Domnívám se, že je to hlavně z toho důvodu, aby u nás neuzavírali toto partnerství cizinci a naše republika nebyla pouhým zprostředkovatelem toho, co jiné státy zatím neumožňují.

Toto partnerství také nemohou uzavřít osoby navzájem příbuzné v linii přímé a sourozenci, osoby mladší 18 let, osoby nezpůsobilé k právním úkonům a ti, kteří už předtím uzavřeli manželství nebo vstoupily do partnerství nebo do obdobného svazku osob stejného pohlaví v zahraničí a pokud manželství nebo partnerství dále trvá. Nejdůležitější rozdíl mezi uzavřením manželství a registrovaného partnerství je ten, že zákon výslovně povoluje možnost takového prohlášení jen osobám stejného pohlaví. Nikde v zákoně tedy není výslovně vyjádřeno, že jde o homosexuální orientaci partnerů

Ze statistik českých matričních úřadů vyplývá, že do konce června, kdy uplynulo přesně šest let od začátku účinnosti zákona o registrovaném partnerství, využilo možnost uzavřít registrované partnerství 1390 párů. Počet zaniklých partnerství je přitom minimální.³⁶

³³ § 2 odst. 1 zákona č. 115/2006 o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů

³⁴ FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2., aktualit. vyd., Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 128

³⁵ § 3 odst. 2 zákona č. 115/2006 o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů

³⁶ Koukal J.: *Registrované partnerství v Česku je stálejší než manželství* [online]

Dostupné na: <http://www.novinky.cz/domaci/282527-registrovane-partnerstvi-v-cesku-je-stalejsi-nez-manzelstvi.html> [cit. 2012-11-06]

Tabulka č. 3 Uzavřená registrovaná partnerství od roku 2006 - 1. pol. 2012

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	1-6/2012	Celkem
Praha	81	79	74	68	62	49	33	446
Jihočeský	3	12	11	4	8	8	4	50
Jihomoravský	23	27	26	22	20	24	11	153
Karlovarský	2	8	13	7	6	4	3	43
Královéhradecký	11	6	7	2	9	5	1	41
Liberecký	8	17	7	15	13	12	4	76
Moravskoslezský	25	20	18	19	11	12	14	119
Olomoucký	7	12	10	10	8	8	8	63
Pardubický	5	11	7	0	7	6	4	40
Plzeňský	9	6	8	11	9	16	6	65
Středočeský	26	15	22	23	16	16	4	133
Ústecký	23	24	18	16	19	12	8	120
Vysočina	5	2	4	1	4	2	0	18
Zlínský	7	2	2	5	2	3	2	23
Celkem	235	252	227	203	194	177	102	1390

Zdroj: vlastní zpracování dle <http://elnadruhou.cz/cz/novinky/416-statistika-registrovaneho-partnerstvi/>

1.3.2 Zánik registrovaného partnerství

Registrované partnerství může skončit obdobným způsobem jako manželství. Ustanovení § 14 zákona o registrovaném partnerství uvádí, že partnerství zaniká smrtí jednoho z partnerů nebo prohlášením partnera za mrtvého, rozhodnutím soudu nebo dnem smrti partnera.

V případě zrušení partnerství rozhodnutím soudu rozhodne soud o zrušení partnerství na návrh jedno z partnerů. Ten musí prokázat, že partnerský vztah již fakticky netrvá. Pokud se na ukončení partnerství dohodnou oba partneři, není nutné dále zkoumat faktické trvání partnerského vztahu. Soud rozhodne o jeho zrušení aniž by zkoumal, zda partnerství fakticky stále trvá. Při návrhu na zrušení partnerství se nemusí dokládat žádné dohody o majetkovém vypořádání ani jiná ujednání, jako je nutné při rozvodu manželství.

2 ÚPRAVA MAJETKOVÝCH POMĚRŮ MEZI PARTNERY

Úprava majetkových poměrů v partnerských vztazích se vztahuje jak na majetkové poměry vyplývající ze zániku partnerství, tak i na ty, které vznikají v průběhu jeho trvání. V průběhu společného života partneři získávají společný majetek, ale také dluhy vyplývající z individuálních nebo společných činností partnerů. Ochrana společného majetku manželů je řešena institutem společného jmění manželů. V ostatních soužitích záleží na tom, zda byla mezi partnery uzavřena dohoda, týkající se majetkových poměrů a v jakém rozsahu. Pokud taková smlouva mezi partnery neexistuje, je rozchod partnerů a následné majetkové vyrovnání mnohem složitější. Dopracovat se ke vzájemné dohodě mezi rozhádanými partnery totiž není jednoduchou záležitostí.

2.1 Úprava majetkových poměrů v manželství

Uzavřením manželství vzniká přímo ze zákona rozsáhlý okruh práv a povinností nejen osobního, ale také majetkového charakteru. Tato práva a povinnosti existují po celou dobu trvání manželství a zanikají nejpozději s jeho zánikem. Majetkové vztahy manželů upravuje v českém právním řádu Občanský zákoník. Zákon o rodině upravuje z oblasti majetkového práva pouze vyživovací práva a povinnosti mezi manžely.

V Občanském zákoníku není ovšem manželské majetkové právo upraveno na jednom místě, tak jak to většinou bývá například v západoevropských právních řádech. Majetková práva a povinnosti manželů se nacházejí mezi věcnými právy, společné nájemní právo je upraveno v té části občanského zákoníku, která se věnuje závazkům a dědické právo pozůstalého manžela je zmiňováno vedle dědických nároků ostatních osob.

V novém, již schváleném Občanském zákoníku č.89/2012 Sb. (dále NOZ), účinném od 1. 1. 2014 bude tato nejednotnost zmírněna tím, že je manželské majetkové právo zařazeno do části druhé k právu rodinnému. Nachází se v díle, který upravuje práva a povinnosti manželů. Domnívám se, že tato změna v Občanském zákoníku je logická a pro občany, kteří se zákoníkem nepracují denně, je pro jejich orientaci v občanském zákoníku přínosná.

2.1.1 Společné jmění manželů

Společné jmění manželů nahradilo, na základě novely občanského zákoníku č. 91/1998 Sb., účinné od 1. 8. 1998, institut bezpodílového spoluvlastnictví manželů. „*Institut společného jmění manželů lze charakterizovat jako zvláštní druh majetkového společenství, které může vzniknout a existovat pouze tehdy, jsou-li tu dvě osoby, které jsou spolu navzájem spojené manželstvím.*“³⁷ Přestože je vznik společného jmění manželů podmíněn uzavřením manželství, není vyloučeno, aby každý z manželů měl své výlučné, oddělené vlastnictví a není vyloučena ani možnost podílového spoluvlastnictví.³⁸ Společné jmění manželů nemůže vzniknout v nesezdaném soužití ani v registrovaném partnerství.

Společné jmění manželů je bezpodílové a znamená, že každý z manželů je nadále vlastníkem celé věci, ale zároveň je jeho vlastnické právo omezeno stejným vlastnickým právem druhého manžela.

Společné jmění manželů vzniká ze zákona okamžikem uzavření manželství, a to i tehdy, pokud by bylo manželství neplatné. Manželé mohou formou notářského zápisu vyhradit zcela nebo zčásti vznik společného jmění manželů ke dni zániku manželství s výjimkou věci tvořících obvyklé vybavení domácnosti.³⁹ V takovém případě nabývá za trvání manželství každý manžel majetek do svého vlastnictví, nabývají-li majetek manželé společně, pak do podílového spoluvlastnictví. V okamžiku zániku manželství a tedy vzniku společného jmění manželů, budou jeho předmětem ty majetkové hodnoty a závazky, které splňují zákonná kritéria rozsahu společného jmění manželů. Nepřihlíží se již k majetku, který z okruhu majetkového společenství manželů vyšel, ani se neprovádí zápočty, protože v době před zánikem manželství byl každý manžel výlučným vlastníkem (popř. spoluvlastníkem) a mohl tedy s majetkem volně nakládat. Tento typ úpravy majetkových vztahů manželů není v praxi příliš rozšířen.

Rozsah společného jmění manželů upravuje § 143 občanského zákoníku a podle tohoto ustanovení patří do společného jmění manželů:

³⁷ RADVANOVÁ, Senta a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*, 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1999, s.46

³⁸ BIČOVSKÝ, Jaroslav, Milan HOLUB a Milan POKORNÝ. *Společné jmění manželů*, 2. vyd. Praha: Linde, 2009, s.37

³⁹ § 143a, zákona č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník

a) majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství, výjimku tvoří:

- majetek získaný dědictvím nebo darem
- majetek nabytý jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela
- věci, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů
- věci vydané v rámci předpisů o restituci majetku jednoho z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství anebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka

b) závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství, výjimku tvoří:

- závazky týkající se majetku, který náleží výhradně jednomu z nich
- závazky, jejichž rozsah představuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého

„ Pokud není prokázán opak, má se za to, že majetek nabytý a závazky vzniklé za dobu trvání manželství tvoří společné jmění manželů.“⁴⁰ Naproti tomu majetek, který jeden z manželů nabyt před uzavřením manželství, zůstává i po uzavření manželství pouze jemu a je oprávněn s ním nakládat bez souhlasu druhého manžela.

Rozsah společného jmění manželů je možné modifikovat, tj. společné jmění manželů smlouvou zúžit či rozšířit. Ze zákona je předepsána forma notářského zápisu. Tyto smlouvy je možné uzavřít během manželství, ale i před jeho uzavřením (tzv. předmanželská smlouva). Uzavírají se většinou v takových případech, kdy partneři řeší situace, které by negativně ovlivnily rodinné majetkové poměry. Mohou také snížit dopady podnikatelských rizik jednoho z manželů na rodinu, vyloučit složité vypořádání majetku po rozvodu manželství, nebo předcházet nechtěnému dědění majetku potomkem jen jednoho z manželů.

Zúžením společného jmění manželů se rozumí, když se z již nabytého společného majetku stane výlučný majetek jednoho z manželů (například společně koupený byt se stane výlučným vlastnictvím jednoho z manželů) nebo se vymezí pravidla, na jejichž základě bude v budoucnu každý z manželů nabývat určený majetek do svého výlučného vlastnictví.

⁴⁰ § 144 zákona č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník

Stejně tak i u závazků. Zúžení společného jmění nás také může ochránit například před tím, kdy si jeden z manželů vezme bez vědomí druhého úvěr. V době, kdy zadluženost všeobecně vzrůstá, takových případů přibývá a tímto krokem je společný majetek poměrně často ohrožen.

Naopak rozšířením společného jmění manžel se rozumí, když se z výlučného majetku jednoho z manželů stane majetek společný (například jeden z manželů zdědí nemovitost a manželé ho následně učiní majetkem společným). Stejně tak i u závazků. Tyto smlouvy řeší vztahy k majetku získanému v manželství v minulosti i k majetku získanému v budoucnosti. Notář je povinen tyto smlouvy po podpisu zaevidovat do Centrální evidence manželských smluv.

Nový občanský zákoník počítá se zavedením veřejného seznamu. Do veřejného seznamu se budou zapisovat smlouvy o modifikaci majetkového režimu, jen pokud to v nich bylo ujednáno; jinak na žádost obou manželů

Společné jmění manželů nelze úplně zrušit, vždy v něm zůstávají věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti. *„Pojem „věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti“ není nijak definován. Záleží na konkrétní majetkové situaci, které věci budou považovány za vybavení „obvyklé“.“⁴¹*

Společné jmění manželů zaniká s koncem manželství, tedy nejčastěji smrtí jednoho z manželů nebo rozvodem manželství. Pokud k zániku SJM dojde smrtí, bude společné jmění vypořádáno v rámci dědického řízení.

Během trvání manželství může společné jmění manželů zaniknout pouze ve dvou případech:

- výrokem trestního soudu o propadnutí majetku podle § 52 odst. 2 trestního zákoníku č.40/2009 Sb.
- prohlášením konkurzu na jednoho z manželů, který je podnikatelem dle § 268 odst.1 i § 205 odst. 3 insolvenčního zákona č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení.

⁴¹ FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2., aktualit. vyd., Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 69

Po zániku společného jmění manželů je třeba společný majetek vypořádat. Podstatou vypořádání společného jmění manželů je zrušení tohoto zvláštního vlastnictví a to hlavně z toho důvodu, že mimo manželství takové společné jmění neexistuje.⁴² Při vypořádání se vychází z toho, že podíly obou manželů na majetku jsou stejné a také závazky vzniklé za trvání manželství jsou manželé povinni uhradit rovným dílem.

Společné jmění manželů může být vypořádáno dohodou nebo rozhodnutím soudu. Dohoda musí mít ze zákona písemnou formu a bývalí manželé mohou provést vypořádání zcela podle svého uvážení. Dle § 150 odst. 2 občanského zákoníku je ale nutné brát v úvahu, aby práva věřitelů nebyla dohodou manželů dotčena. Takový případ by nastal, pokud by dohoda o vypořádání byla výrazně nevýhodná pro jednoho z manželů. Například by jednomu z bývalých manželů zůstal majetek a druhému pouze dluhy, které by nemohl splácet.

Pokud se manželé nejsou schopni dohodnout, rozhodne o vypořádání soud na návrh jednoho z nich. *„Pokud se manželé nedohodnou o vypořádání SJM do tří let od zániku manželství a ani v této době žádný z nich nepodá návrh na soudní vypořádání, platí, že vlastníkem movitých věcí se stává ten z manželů, který je využívá pro svou potřebu. U nemovitostí se pak v takovém případě oba manželé stávají podílovými spoluvlastníky s tím, že oba mají na nemovitosti stejný podíl“.*⁴³

Dle mého názoru, jedinou možností, jak při zániku manželství předejít případnému sporu o majetek, ale i závazky, je uzavřít předmanželskou smlouvu, nebo využít jednu z výše uvedených modifikací společného jmění manželů. Přestože se manželé mnohdy domnívají, že se budou schopni při případném rozvodu na všem v klidu a rozumně dohodnout, realita bývá většinou jiná. Jednou z příčin sporů o majetek je také neznalost snoubenců, posléze manželů, jak je možné majetkové vztahy upravit. Přestože je sňatek pro většinu z nás romantickou záležitostí, doporučila bych všem, aby se s těmito možnostmi před uzavřením sňatku seznámili a bez emocí jednu z nich vybrali, nebo si alespoň uvědomili, že existují.

⁴² BIČOVSKÝ, Jaroslav, Milan HOLUB a Milan POKORNÝ. *Společné jmění manželů*, 2. vyd. Praha: Linde, 2009, s. 144

⁴³ *Společné jmění manželů*. Dostupné na <http://www.rodinausoudu.cz/spolecne-jmeni-manzelu> [cit. 2012-08-20]

2.1.2 Předmanželská smlouva

Předmanželská smlouva je smlouva o úpravě majetkových vztahů ještě před uzavřením manželství. V dnešní době se stala standardním administrativním úkonem a uzavírá ji čím dál více snoubenců.

Novela provedena zákonem č. 91/1998 Sb. § 143a, kterým se mění a doplňuje Občanský zákoník, umožňuje od 1. srpna 1998 uzavírat předmanželské smlouvy. Výraz „předmanželská smlouva“ se však v našem občanském zákoníku nevyskytuje, je možné uzavřenou smlouvu takto pouze nazvat.

Předmět a obsah předmanželské smlouvy je vždy věcí dohody mezi oběma manželi. Uzavření předmanželské smlouvy by mělo přispět k vyjasnění majetkových vztahů mezi manžely, aby se do budoucna předešlo případným soudním sporům. Podpisem této smlouvy vznikne manželům závazek, který je omezuje nárokovat si jmění toho druhého. Vzájemnou dohodou se však v případě rozvodu mohou domluvit i jinak, avšak rozhodující je, to, co stojí ve smlouvě. Smlouva je účinná okamžikem uzavření sňatku.

Předmanželská smlouva se sepisuje u notáře formou notářského zápisu a upravuje, jak budou ošetřeny majetkové poměry manželů po svatbě. Uzavřením této smlouvy si snoubenci určí, zúží nebo rozšíří společné jmění, či vyhradí zcela nebo zčásti vznik společného jmění manželů ke dni zániku manželství.⁴⁴ V případě, že se jedná o nemovitosti, je zapotřebí nabýt účinnosti smlouvy vkladem do katastru nemovitostí, jinak nemá notářský zápis v tomto ohledu žádnou váhu a nemovitost se automaticky dělí mezi manžele.

Předmanželská smlouva se ale také může týkat dluhů, které jeden z manželů nabyt před nebo v průběhu manželství. Bez uzavřené smlouvy mají povinnost tyto dluhy splácet oba partneři a rozvod v tomto případě nic neřeší. Předmanželská smlouva proto může jednoho z partnerů chránit před věřiteli druhého. Odvolat se na majetkovou smlouvu v době řešení závazku lze jen tehdy, pokud o její existenci a obsahu byl věřitel prokazatelně informován už při jejím vzniku. Není-li tomu tak, věřitel je oprávněn uspokojit svou pohledávku i z majetku, který je výlučným vlastnictvím druhého manžela. Obecně se totiž předpokládá, že majetek manželů je společný.

⁴⁴ §143a, zákona č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník

Smlouva se však nemusí týkat jen peněz, lze do ní například zakotvit i podmínky péče o děti včetně výživného. Manželé se tak mohou vyvarovat i porozvodových tahanic.

2.1.3 Vyživovací povinnost rozvedených partnerů

Rozvedeným manželům zanikají osobní i majetková práva a povinnosti, které k sobě měli v době manželství. V některých případech může ale po rozvodu vzniknout nová povinnost, a to vyživovací povinnost mezi manžely, která vychází ze zásady dobrovolnosti a vzájemnosti plnění, rovnosti subjektů.⁴⁵

*„Účelem vyživovací povinnosti k rozvedenému manželovi je do určité míry vyrovnaní nestejně možnosti zabezpečit si přiměřenou životní úroveň, která má svůj původ v existenci manželství.“*⁴⁶ Nevzniká vždy jako následek rozvodu, ale pouze v případě, že se oprávněný manžel není schopen po rozvodu sám žít. Rozvedený manžel, který není schopen sám se žít, může požádat bývalého manžela, aby mu přispíval na přiměřenou výživu podle svých schopností, možností a majetkových poměrů. Pokud se nedohodnou, rozhodne o návrhu některého z nich soud.⁴⁷ Ten při svém rozhodování vychází z odůvodněných potřeb oprávněného a ze schopností, možností a majetkových potřeb povinného. Nakonec musí soud zkoumat, jestli není poskytování příspěvku v rozporu s dobrými mravy. Povinnost přispívat rozvedenému manželovi na přiměřenou výživu je dána nejdříve právní mocí rozhodnutí soudu o rozvodu manželství.

Tohoto práva na vyživovací povinnost po rozvodu může využít např. matka celodenně pečující o děti, anebo starší žena, která se za trvání manželství věnovala výhradně péči o rodinu a domácnost, a ztratila proto eventuálně možnost pracovního uplatnění. Opodstatněný by byl požadavek i od osoby dlouhodobě nemocné nebo invalidní. Neschopnost manžela sám se žít není tedy omezena pouze na zdravotní stav a neschopnost pracovat, ale zahrnuje i jiné objektivní okolnosti. Vždy se musí jednat o objektivní neschopnost žít se žít. Pokud by žádal o výživné ten, kdo se úmyslně vyhýbá obživě prací, s žalobou by neuspěl.

⁴⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*, Třetí vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 163

⁴⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana: *Rozvod a paragrafy: jak rozvodové řízení probíhá, majetkové vztahy a jejich vypořádání, komu svěřit dítě, výše výživného na dítě*, 2. Aktualit. vyd. Brno: Computer Press, 2003, s. 75

⁴⁷ § 92 odst. 1 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině

V případě vyživovací povinnosti rozvedených manželů neplatí, že by měli mít rozvedení manželé stejnou životní úroveň, tak jako to upravuje § 91 zákona o rodině pro vyživovací povinnost mezi manželi. Jedná se spíše o příspěvek na výživu, který má postačovat k zajištění existenčních, nikoliv nadstandardních, potřeb. Manžel nebo manželka si po rozvodu už nemůže nárokovat zajištění stejné hmotné a kulturní úrovně s bývalým partnerem. Pokud ale rozvedený manžel, který má platit výživné, zavinil rozpad manželství, může mu být vyměřeno na dobu 3 let tzv. sankční výživné tak, aby životní úroveň obou rozvedených manželů byla stejná.

Rozvedení manželé se také mohou na poskytování výživného dohodnout. V případě, že k dohodě mezi manželi nedojde, rozhodne o přiznání výživného soud. Výživné se stanoví podle oprávněných potřeb vyživovaného manžela a možností vyživujícího manžela.

Právo na výživné zaniká v případě, že oprávněný manžel je schopný se živit sám, s uzavřením nového manželství, smrtí jednoho z manželů, nebo poskytnutím jednorázového výživného na základě písemné smlouvy.

O příspěvku na výživu podle § 92 občanského zákoníku rozhoduje soud bez časového omezení a může být úspěšně uplatňována i za dost dlouhou dobu po zániku manželství. Poskytování příspěvku na výživu bylo původně v zákoně o rodině omezeno na dobu pěti let po rozvodu. Tato povinnost mohla být z výjimečně z důležitých důvodů prodloužena. Úprava časového limitu vycházela z předpokladu, že jde o dostačující dobu na to, aby většina rozvedených manželů, kterých se úprava dotýká, získala ekonomickou soběstačnost. Praxe však ukázala, že podmínky dané v době rozhodování o příspěvku na výživu a odůvodňující jeho přiznání, většinou přetrvávaly i po uplynutí pěti let. Proto bylo toto ustanovení vypuštěno. V případě, že dojde ke změně okolností, které jsou rozhodující ve stanovení výživného, může se rozsudek na návrh oprávněného nebo povinného manžela změnit.⁴⁸

2.2 Registrované partnerství a úprava majetkových poměrů

Uzavřením registrovaného partnerství nedochází ke vzniku společného jmění tak, jako je to v případě manželství. Věci příp. nemovitost, kterou si partneři pořídí za dobu trvání

⁴⁸ LUŽNÁ, Romana. *Výživné rozvedeného manžela*, Právo a rodina. 2006, č. 8, s.9

partnerství, nabývají do spoluvlastnictví obou partnerů. Pokud se partneři nedohodnou jinak, nabudou věc do podílového spoluvlastnictví rovným dílem, tedy každý z nich nabude 50%, a to bez ohledu na to, jakou výší se na koupi věci podíleli.

V případě, že chtějí partneři určit spoluvlastnické podíly jinak, např. podle výše investice do věci, musí si tyto podíly dohodnout, nejlépe písemně. Velikost podílů zejména při pořizování nemovitosti, by dle této dohody měla být zapsána do katastru nemovitostí. Při rozchodu by se jim pouze ústní dohoda dokazovala velice těžko. Je sice také platná, ale největší riziko se jeví v tom, že pokud se partneři rozcházejí, je velice nepravděpodobné, že by tuto dohodu v době rozchodu akceptovali. Z podílu, který se většinou vyjadřuje zlomkem, vyplývá, jako měrou se spoluvlastníci podílejí na právech a povinnostech ke společné věci.⁴⁹

Jednou z možností nabývání majetku je dohoda partnerů o tom, že určité věci budou ve výlučném vlastnictví jednoho nebo druhého z nich. V této situaci je důležité vědět, že pokud bude jeden z partnerů investovat do věci ve výlučném vlastnictví druhého partnera, vztahuje se k této investici promlčecí lhůta. V souvislosti s promlčecí lhůtou platí, že pokud jeden z partnerů investuje do majetku druhého, investice se promlčují ve dvouleté subjektivní lhůtě, která vzniká okamžikem uskutečnění této investice.⁵⁰ Tato lhůta se týká jak zhodnocení nebo opravy věcí, tak i nemovitosti. Je tedy nutné si vždy uvědomit, zda partner investuje do svého výlučného vlastnictví, nebo podílového spoluvlastnictví, nebo do vlastnictví někoho jiného. V případě rozchodu nebo sporu se totiž nemusí vynaložené prostředky vrátit.

Při zániku partnerství nastává mnohem složitější situace u věcí movitých, neboť při nabývání, tedy nákupu těchto věcí, se obvykle kupní smlouva neseписuje písemně. Může tak vzniknout spor, kdo z partnerů je vlastníkem věci nebo jestli je věc ve spoluvlastnictví obou. V takovém sporu nese důkazní břemeno osoba, která se domáhá vlastnictví nebo spoluvlastnictví. Ona by musela prokázat, že je vlastníkem nebo spoluvlastníkem věci, jíž se domáhá. U společného jmění manželů platí vyvratitelná domněnka, že věci získané za trvání manželství tvoří společné jmění manželů. U partnerů v registrovaném partnerství

⁴⁹ FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2., aktualit. vyd., Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 120

⁵⁰ FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2., aktualit. vyd., Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 121

je úprava odlišná, ti totiž musí existenci podílového spoluvlastnictví konkrétní věci prokázat.

Na ukončení spoluvlastnictví a vypořádání se mohou partneři dohodnout. Pokud se jedná o spoluvlastnictví k nemovitosti, je potřeba uzavřít dohodu písemně a tuto změnu vložit do katastru nemovitostí. V případě, že se partneři nedohodnou, rozhoduje o vypořádání majetku soud.

Pokud zákon upravuje vznik i zánik registrovaného partnerství, logicky by měl také upravovat majetkové vztahy, které v tomto soužití vznikají. Jedním z účelů vzniku registrovaného partnerství je oficiální změna osobního „individuálního“ stavu do stavu společenství a také vzájemná sociální a ekonomická podpora, jež je jednou z funkcí manželství/partnerství.⁵¹ Pokud spolu partneři žijí ve společné domácnosti, je zcela nemožné sledovat a zaznamenávat si každou věc, kterou si ke společnému užívání pořídili.

2.2.1 Vyživovací povinnost při zániku registrovaného partnerství

Také v případě ukončení registrovaného partnerství může vzniknout vyživovací povinnost mezi bývalými partnery. Pokud se po ukončení partnerství jedna strana není schopna sama živit, může na svém bývalém partnerovi žádat, aby jí na „přiměřenou výživu“ přispíval. Výše příspěvku záleží na možnostech a majetkových poměrech bývalého partnera. Při posuzování těchto možností a majetkových poměrů partnera soud zjišťuje, zda se partner bez důležitého důvodu nevzdal výhodného zaměstnání či výdělečné činnosti, nebo nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika.

Nedohodnou - li se partneři na výši nebo výživném vůbec, může jeden z partnerů podat žalobu u soudu a ten určí výši příspěvku. V tomto případě stejně, jako u manželství, již neplatí to, že partner má právo sdílet stejnou životní úroveň jakou měl v zaniklém vztahu, Výše výživného tak může být podstatně nižší, než by byla za trvání partnerství.

Stejná situace jako v manželství nastává také v případě, kdy se osoba požadující výživné, nepodílela na rozvratu soužití a ukončením partnerského vztahu jí byla způsobena závažná újma. Tomuto bývalému partnerovi může soud přiznat právo, aby mu až po dobu tří let, druhá strana poskytovala výživné až do výše, v jaké by jí bylo poskytováno za trvání partnerství. Jde tedy takovou výši výživného, aby hmotná a kulturní úroveň byla zásadně

⁵¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 115/2006 Sb.

stejná.⁵² Po ukončení této až tříleté doby má tato osoba nárok na výše zmíněné nižší výživné. Problémem se ovšem může jevit skutečnost, jakým způsobem je možné dokázat vinu na trvalém rozpadu partnerství, který ani nemusel nastat, protože zákon pro zrušení registrovaného partnerství nic takového nevyžaduje ani neupravuje.

Vyživovací povinnost vůči bývalému partnerovi zaniká smrtí osoby platící výživné nebo jejím prohlášením za mrtvou, nebo uzavřením nového registrovaného partnerství nebo manželství osobou, která dostávala výživné. Právo na výživné nezanikne, pokud oprávněný partner žije s novým partnerem, ale až v okamžiku, kdy s ním vstoupí do formálního svazku. Partneři se také mohou při rozchodu dohodnout, že pravidelné placení výživného bude nahrazeno vyplacením jednorázové částky. Tato dohoda musí být uzavřena písemně a tím zanikne právo požadovat od bývalého partnera další výživné. Soud výživné nepřizná, pokud by to bylo v rozporu s dobrými mravy. Zákon o rodině však nevylučuje, aby se tak partneři mezi sebou dohodli. Vyživovací povinnost jako taková je nepromlčitelná, právo na výživné lze přiznat jen ode dne zahájení řízení. Jednotlivá plnění výživného jako předmět právního vztahu vyživovací povinnosti mezi subjekty rodinného práva však promlčení podléhají.⁵³

2.3 Nesezdané soužití a úprava majetkových poměrů

Mezi druhem a družkou ze zákona ani ze smlouvy nemůže vzniknout žádné majetkové společenství podobné institutu společného jmění manželů. V případě, že se tedy druh a družka nedohodnou jinak, nabývají majetek každý do svého odděleného, výlučného, individuálního vlastnictví.⁵⁴ Není možné použít ani analogii legis ve smyslu ustanovení § 853 Občanského zákoníku. Analogii lze použít v právních vztazích již vzniklých a nelze s její pomocí konstruovat nové právní vztahy založené například na soužití osob mimo rámec manželství bez opory v zákoně.

Stejně jako v případě registrovaného partnerství, je možné nabýt věci do podílového spoluvlastnictví. V tomto případě upravuje jejich majetkové vztahy ustanovení Občanského zákoníku o vlastnictví a podílovém spoluvlastnictví, která jsou zmiňována již v kapitole Registrované partnerství a úprava majetkových poměrů uvedené výše.

⁵² FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2., aktualit. vyd., Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 131

⁵³ § 98 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině

⁵⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*, Třetí vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 165

V zásadě lze říci, že majetkoprávní vztahy mezi nesezdanými partnery jsou mnohem složitější, než je tomu u manželů, protože nepožívají výhod společného jmění.⁵⁵ Pokud tedy jde o řešení vzájemných majetkových vztahů při ukončení soužití druhá a družky, jedná se zpravidla o náhradu investic, vynaložených na pořízení nebo zhodnocení výlučného majetku jednoho z partnerů. V těchto případech pak bývá podstatná otázka právního důvodu plnění a promlčení.

2.3.1 Vyživovací povinnost a nesezdané soužití

Vyživovací povinnost mezi druhem a družkou není výslovně regulována žádným předpisem. Mezi druhy tak nevzniká vyživovací povinnost a stejnou životní úroveň nelze v tomto případě vynutit. V případě rozchodu nelze uplatnit nárok na výživné podobný výživnému rozvedenému manželovi. Jestliže jeden z partnerů opustí společnou domácnost, nevzniká druhému z partnerů právo na výživné a to ani v případě, že není schopen se sám živit, ani pokud je nemocný nebo pečuje o společné nezletilé dítě. Je samozřejmě možné, pokud se partneři dohodnou, dobrovolně výživné poskytovat a nejedná se o bezdůvodné obohacení.

„Faktická poskytování vyživovací povinnosti mezi druhem a družkou má význam v souvislosti s náhradou škody podle § 448 odst. 1, kdy v případě usmrcení druhá je škůdce povinen hradit peněžitým důchodem náklady na výživu pozůstalým, kterým zemřelý výživu poskytoval nebo byl povinen poskytovat, tedy i pozůstalému druhovi či družce.“⁵⁶

To, že zákon nepřiznává druhovi a družce žádnou obligatorní vyživovací povinnost neznamená, že by tato povinnost nemohla vzniknout smluvně. Druh a družka mohou uzavřít dle § 51 občanského zákoníku inominátní kontrakt, jehož obsahem bude závazek poskytovat výživné. Druh s družkou mohou dále uzavřít smlouvu o důchodu upravenou v § 842 a násl. občanského zákoníku. Na základě písemné smlouvy o důchodu vzniká nárok oprávněné osoby na vyplácení určitého důchodu doživotně nebo na jinak stanovenou dobu neurčitého trvání, například na dobu, co faktický vztah druhá a družky trvá.⁵⁷

⁵⁵ CHODĚRA, Oldřich. *Partnerství, manželství a paragrafy*. První vydání. Praha: Grada Publishing, 2002, s. 52

⁵⁶ Vztahy mezi druhem a družkou. Dostupné na: <http://www.epravo.cz/top/clanky/vztahy-mezi-druhem-a-druzkou-7302.html> [cit. 2012-11-20]

⁵⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*, Třetí vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 166

Za výjimku, která se svým způsobem dotýká nesezdaného soužití, je možno považovat příspěvek na výživu a úhradu neprovdané matce, který upravuje § 95 zákona o rodině. Přestože mezi otcem dítěte a matkou dítěte, kteří nejsou manželé, nevzniká takový právní vztah jako mezi manželi, zákon o rodině přesto s ohledem na společné dítě tento vztah upravuje. „*Otec dítěte, za kterého není matka dítěte provdána, je povinen matce přispívat na úhradu výživy po dobu dvou let, jakož i na úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a slehnutím.*“⁵⁸ Pokud tedy partner s matkou dítěte nežije a dobrovolně nepřispívá, může tato podat žalobu u soudu. Pro uplatnění práva na úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a slehnutím je stanovena tříletá promlčecí lhůta. To se ovšem nároku na výživné netýká, protože právo na výživné je nepromlčitelné.⁵⁹

⁵⁸ § 95 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině

⁵⁹ HRUŠÁKOVÁ Milana. *Zákon o rodině: komentář*. 3. Vyd., Praha: C.H.Beck. 2005, s. 408

3 DĚDICKÉ PRÁVO A MANŽELSTVÍ, NESEZDANÉ SOUŽITÍ, REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ

Smrt je velice bolestnou událostí v životě každého z nás. Období po smrti blízkého člověka není jen dobou truchlení a zvykání si na nový život bez zemřelého, ale je zároveň nutné v tomto období řešit dědictví po zemřelém. Tato povinnost bohužel může vstoupit do našeho života kdykoliv, zcela nečekaně a její řešení může přinést řadu překvapení. Pokud partneři nemají za svého života mezi sebou vyřešenou otázku majetku, může být následné řešení dědictví v některých případech nepříjemnou zkušeností.

Pro správné orientování se v úpravě dědického práva je třeba znát některé termíny, které se v této spojitosti užívají. „Dědictví“ je majetek zanechaný zůstavitelem, který je předmětem dědění. Při tomto názvu se bere zřetel k osobám právních nástupců zůstavitele. Dále se užívá pojem „pozůstalost“, jejíž význam je totožný s dědictvím, ale namísto dědice se při jeho použití vztahuje na toho, kdo majetek zanechal neboli „zůstavil“. „Dědicem“ je ten, komu svědčí dědický titul, tj. závěť nebo zákon a může dědictví odmítnout nebo neodmítnout.⁶⁰

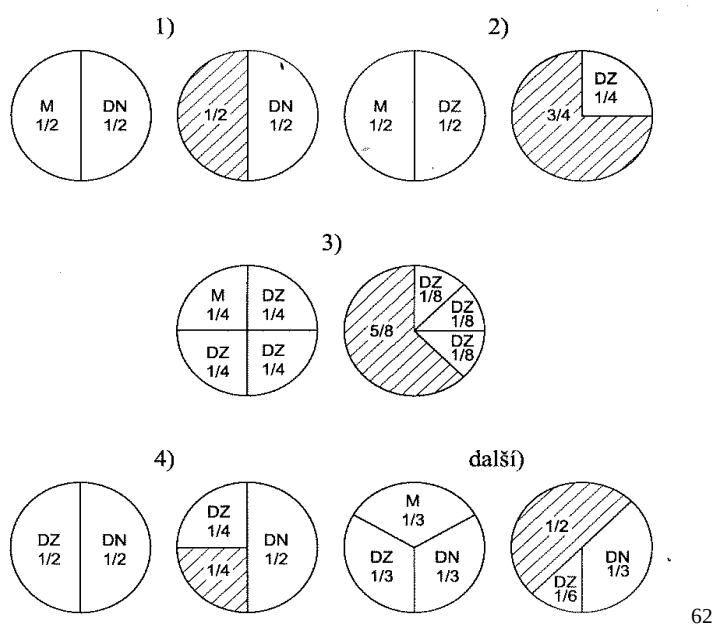
V případě úmrtí jednoho z partnerů se stává majetek zemřelého předmětem dědického řízení. Občanský zákoník upravuje dva právní důvody dědění – závěť nebo zákon. Přednost má dědic ze závěti, byla-li zůstavitelem sepsána a odkazuje-li se jí takto veškerý majetek. Zákon umožňuje sepsat závěť v podstatě komukoliv, důležitá je jenom forma, kterou se závěť musí sepsat. Zůstavitel může závěť buď napsat vlastní rukou (závěť holografní), nebo ji zřídit v jiné písemné formě (závěť alografní) za účasti svědků nebo ve formě notářského zápisu. Každá závěť musí obsahovat den, měsíc a rok, kdy byla podepsána, jinak je považována za neplatnou. V závěti zůstavitel ustanoví dědice, popřípadě určí jejich podíly nebo věci a práva, které jim mají připadnout. Nejsou-li podíly více dědiců v závěti určeny, platí, že podíly jsou stejné. Zákon nevyžaduje, aby byl v závěti rozdělen celý majetek zůstavitele. Závěť tedy není neplatná, pokud zůstavitel pořídil závěť jenom o části svého majetku, zbylý majetek bude v dědickém řízení rozdělen podle pravidel pro dědění ze zákona.

Přestože je závěť právním úkonem, kterým si zůstavitel může určit, jak si představuje rozdělení svého majetku po smrti, není možné odkázat celý majetek pouze partnerovi.

⁶⁰ MIKEŠ Jiří a Ladislav MUZIKÁŘ. *Dědické právo*, 2. aktualiz. vyd., Praha: Linde, 2005, s. 13

Zákon totiž chrání tzv. opomenuté dědice, k nimž podle platné právní úpravy patří pouze zůstaviteli potomci. Přestože by potomek nebyl uvedený v závěti, náleží mu pokud, je nezletilý, alespoň tolik, kolik činí jeho dědický podíl ze zákona. Zletilým potomkům aspoň tolik, kolik činí jedna polovina jejich dědického podílu ze zákona.⁶¹ Pokud závěť tomu odporuje, je v této části neplatná, nedošlo-li k vydědění uvedených potomků.

Graf č. 4 Znázornění pořizovací volnosti zůstavitele se zřetelem k ochraně neopomenutelných dědiců

Zdroj: Mikeš J., Muzikář L.: *Dědické právo*, Druhé aktualizované vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2005, s. 82

Nový Občanský zákoník č. 89/2012 účinný od 1. 1. 2014 obsahuje novou formu závěti, tzv. privilegovanou závěť. Ta je určena pro osoby, které se díky nějaké události (např. živelné pohromy, války apod.) nacházejí v situaci, kdy jsou v ohrožení života a nemohou využít tradiční formy pro pořizování závěti. Nový Občanský zákoník zná tyto druhy privilegované závěti:

- závěť ústní před třemi svědky (omezená platnost závěti na dva týdny)

⁶¹ § 478 zákona č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník

⁶² Levý kruh v každé dvojici naznačuje dědické podíly v případě dědění podle zákonné posloupnosti. Pravý kruh vyznačuje povinný podíl neopomenutelného dědice, vyšrafovaná výše rozsah majetku, se kterým může zůstavitel volně nakládat závětí. (M-manžel, DZ-dítě zletilé, DN-dítě nezletilé). Pokud jde o manžela, vychází se zde z jeho účasti na dědictví, a nikoli z podílu, který mu případně vypořádáním SJM.

- závěť zaznamenaná starostou obce, na jejímž území se zůstavitel nalézá (omezená platnost závěti na tři měsíce)
- závěť pořízená na palubě námořního plavidla, letadla, ve válce před velitelem vojenské jednotky ČR (omezená platnost závěti na tři měsíce)

V novém Občanském zákoníku je také nově uvedeno ustanovení k ochraně zůstavitele při pořizování závěti. Ten, kdo působil při pořízení závěti např. jako svědek, má povinnost zachovat o obsahu zůstavitelovi vůle mlčenlivost. Poruší-li tuto povinnost, odčiní zůstaviteli újmu, kterou mu tím způsobil. Podle této úpravy již není datování závěti podstatnou náležitostí závěti.

Zůstavitel může také nově v závěti uvést podmínku (např. úspěšného ukončení studia), doložení času nebo příkaz (např. oprava střechy domu zůstavitele). Podle současné právní úpravy nemají podmínky či příkazy v závěti žádnou právní relevanci. Pokud dědic podmínku nebo příkaz nesplní, ztrácí právo na dědictví. Zásadně se nepřihlédne k vedlejší doložce, kterou zůstavitel ukládá dědici, aby např. uzavřel nebo neuzavřel manželství (§ 1552 NOZ).

Nový Občanský zákoník také upravuje institut nepominutelných dědiců. Těmi jsou děti zůstavitele a nedědí-li, pak jsou jimi jejich potomci. Nová úprava přináší posílení pořizovací svobody zůstavitele, jelikož se snižuje rozsah práva nepominutelných dědiců na jejich zákonný dědický podíl. V případě nezletilého potomka jsou to 3/4 jeho zákonného dědického podílu a v případě zletilého potomka pak 1/4 zákonného dědického podílu. Když není v závěti nepominutelný dědic uveden, již to nezpůsobuje její neplatnost, byť relativní, ale pouze zakládá právo nepominutelného dědice požadovat vyplacení svého povinného dílu.

Novou formou úpravy majetkových vztahů pro případ smrti je také možnost pořídit dědickou smlouvu. Ta je uzavírána ve zpřísněné formě mezi manžely (případně mezi snoubenci pro případ vzniku jejich manželství). Obsahem této dvoustranné smlouvy je to, že jedna strana povolává druhou za dědice, případně se strany povolávají za dědice navzájem, a to na rozdíl od závěti již za života obou z nich, tedy inter vivos. Jedná se o ideální způsob, jak se dohodnout s potenciálními dědici o rozdělení majetku již za svého života a předejít tím případným sporům mezi nimi. U dědické smlouvy existuje omezení dispozice s částí zůstavitelova majetku. 1/4 pozůstalosti musí zůstat volná, aby o ní

zůstavitel mohl pořídit podle své zvlášť projevené vůle. Chce-li zůstavitel zanechat smluvnímu dědici i tuto čtvrtinu, může tak učinit závětí.

Dědění ze závěti se tedy jeví jako vhodná forma úpravy majetkových vztahů, tam kde partneři nemají tento vztah do budoucna jinak právně ošetřen. Domnívám se ale, že dědění ze závěti není tak rozšířené, protože většina z nás si fakt, že by vztah partnerský vztah skončil smrtí jednoho z partnerů, nepřipouští. Neochota pořizovat závět' je asi dána také tím, že dnešní Občanský zákoník lidem rozhodování o osudu svého majetku velmi komplikuje a znesnadňuje (např. nemožnost podmínit nabytí dědictví, přílišné zvýhodňování potomků atd.). Tato situace se možná změní právě přijetím nového Občanského zákoníku, který nabízí mimo klasické závěti, také jiné, výše uvedené možnosti.

Pokud jeden z partnerů zemře a nezanechá závět', nebo je závět' neplatná, příp. se nevztahuje na celý majetek a přichází na řadu dědění ze zákona. Tato situace je pro partnery již komplikovanější, protože zákon rozděluje dědice do dědických skupin a partneři musejí prokázat, do jaké skupiny patří. Při dědění se postupuje v pořadí od první skupiny, pokud v jedné skupině dědic není, nastupují další skupiny. Občanský zákoník uvádí čtyři dědické skupiny.

- První dědická skupina

V první dědické skupině dědí děti zemřelého a jeho manžel nebo partner (dle zákona o registrovaném partnerství). Pokud nedědí některé z dětí zemřelého, nabývají jeho dědického podílu jeho děti. Nemá-li dítě, které nedědí, žádné své potomky, jeho dědický podíl přiroste k podílům ostatních dědiců.

- Druhá dědická skupina

Předpokladem pro dědění ve druhé dědické skupině je, že nedědí žádný z potomků zemřelého. Pozůstalý manžel sám v první skupině dědiců dědit nemůže. Ve druhé dědické skupině dědí manžel nebo partner, zůstavitelovy rodiče a tzv. spolužijící osoba. Dědicové ve druhé dědické skupině dědí rovným dílem, manžel nebo partner však nejméně polovinu dědictví.

- Třetí dědická skupina

Ve třetí dědické skupině dědí zůstavitelovi sourozenci a tzv. spolužijící osoba, všichni rovným dílem. Pokud některý ze sourozenců nedědí, nabývají jeho dědického podílu jeho děti stejným dílem

- Čtvrtá dědická skupina

Ve čtvrté dědické skupině dědí stejným dílem zůstavitelovi prarodiče; nedědí-li žádný z nich, dědí rovným dílem jejich děti, tj. zůstavitelovi strýcové a tety.⁶³

V závislosti na tom o jakou dědickou skupinu se jedná, podléhá zděděný majetek dědické dani. Zatímco dědici prvních dvou dědických skupin jsou od dědické daně osvobozeni, majetek dědiců ve třetí a čtvrté dědické skupině dani podléhá.⁶⁴

Nový Občanský zákoník č. 89/2012 Sb. účinný od 1. 1. 2014 rozšiřuje dědice na šest skupin. Nově jsou do okruhu zákonných dědiců zařazeni zůstavitelovi prararodiče nebo sestřenice a bratranci. Nový Občanský zákoník tak upřednostňuje, aby majetek zůstal pokud možno v okruhu zůstavitelových nejbližších a stát by se měl dědicem stát pouze ve velmi výjimečných případech.

3.1 Dědické právo manželů

Smrtí jednoho z manželů zaniká společné jmění manželů. Před tím, než se přistoupí k rozdělení dědictví, je nutné toto společné jmění vypořádat. V dědickém řízení soud určí obecnou cenu majetku ve společném jmění ke dni smrti zůstavitele a rozhodne, jaký majetek patří pozůstalému manželovi a co z majetku přechází do dědictví. Toto řízení probíhá dle zásad pro vypořádání společného jmění manželů stanovených v Občanském zákoníku. Přihlíží se zejména k poměru získání a udržení společných věcí každým z manželů a jejich péči o rodinu. Významným hlediskem je také zájem a potřeby nezletilých dětí.⁶⁵ Pozůstalý manžel tedy obvykle získá ze zůstavitelova majetku ½ v rámci vypořádání SJM a další část pak ještě jako dědictví. Pokud zanechá zesnulý závěť, dědí se podle závěti, jak je uvedeno výše. V případě, že je v závěti odkázána věc, která patří do společného jmění manželů, je závěť platná, netýká se však věci, ale podílu

⁶³ §§ 473-475 zákona č. 40/1964 Sb. Občanský zákoník

⁶⁴ Srv. §19 zákona č. 357/1992Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí

⁶⁵ *Co tvoří předmět dědictví?* Dostupné na: <http://www.epravo.cz/top/clanky/obcanske-pravo/co-tvori-predmet-dedictvi-15617.html>, [cit. 2012-11-15]

odpovídajícímu svou výší ceně takové věci nebo práva. Jestliže se po vypořádání společného jmění stane tato věc předmětem dědictví, náleží stanovenému dědici.

Pozůstalý manžel tedy může dědit v první dědické skupině spolu s dětmi a to každý z nich stejným dílem. Účast manžela na dědění se zakládá na skutečnostech podávajících se z matričního úřadu, kterým je oddací list. Soužití ve společné domácnosti není podmínkou.⁶⁶ V případě, že nedědí žádný ze zůstavitelových potomků a protože pozůstalý manžel nemůže dědit v první skupině sám, dědí pozůstalý manžel ve druhé dědické skupině. V této skupině mu připadne jedna polovina dědictví, druhá polovina připadne dle stejných podílů ostatním dědicům.⁶⁷

Pokud jeden z manželů podnikal, mohou při dědění tohoto majetku nastat dvě situace. Byl-li majetek součástí společného jmění, postupuje se stejně, jako je uvedeno výše. Soud určí, který majetek připadne zemřelému manželovi a bude předmětem dědictví. Pokud byl majetek, se kterým zemřelý manžel podnikal vyloučen ze společného jmění manželů, jde o majetek ve výlučném vlastnictví zemřelého manžela, a tento se stane předmětem dědictví.

3.1.1 Nárok na vdovský, vdovecký důchod

Pozůstalý manžel či manželka mají při splnění zákonných podmínek nárok na vdovecký, respektive vdovský důchod. Tyto podmínky jsou samotná existence manželství a to, že zemřelý byl poživitelem starobního nebo invalidního důchodu nebo by pro nárok na něj splňoval ke dni úmrtí shora uvedené podmínky. Výše vdovského důchodu se navíc v různých životních situacích liší.

Vdovský důchod je koncipován jako dávka, která má přispět ženě k vyrovnání životní úrovně po zániku manželství v důsledku úmrtí manžela. Jeho účelem je po stanovenou dobu a za stanovených podmínek částečně kompenzovat ztrátu příjmu manžela. Předpokládá se, že hlavním zdrojem příjmu žen v produktivním věku je, obdobně jako u mužů, pracovní příjem z vlastní výdělečné činnosti.⁶⁸

⁶⁶ MIKEŠ Jiří a Ladislav MUZIKÁŘ. *Dědické právo*, 2. aktualiz. vyd., Praha: Linde, 2005, str. 44

⁶⁷ MIKEŠ Jiří a Ladislav MUZIKÁŘ. *Dědické právo*, 2. aktualiz. vyd., Praha: Linde, 2005, str. 46

⁶⁸ BREJCHA, Aleš a Václav Šantrůček. *Zákon o důchodovém pojištění*. Komentář. Praha: Codex, 1996. s. 152

Vdovecký důchod byl zaveden v našem právním řádu až od roku 1991, kdy nahradil vdovecký příspěvek, který byl nárokovou dávkou sociální péče poskytovanou pouze vdovci pečujícímu o nezaopatřené dítě a náležel v pevné částce (zpočátku odstupňované podle příjmu vdovce). Zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, byly podmínky nároku na pozůstalostní dávku mužů a žen v zásadě zrovnoprávněny.⁶⁹ Účelem vdoveckého důchodu je přispět muži na úhradu výdajů, které mu vznikají po úmrtí manželky, a zrovnoprávnit vdovce a vdovy. Hospodářskou újmu manžela způsobenou úmrtím manželky lze spatřovat ve větších výdajích spojených s péčí o děti. Mužům starším nebo invalidním vzniká ve většině případů potřeba využívat placených služeb k udržení chodu domácnosti.⁷⁰

Vdovský důchod náleží pozůstalému po dobu jednoho roku od smrti manžela. Podmínky nároku na vdovský důchod po uplynutí jednoho roku od smrti jednoho z manželů od 1. ledna 2010 podle § 50 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, tedy jsou:

- péče o nezaopatřené dítě
- péče o dítě, které je závislé na péči jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) anebo stupni IV (úplná závislost),
- péče o svého rodiče nebo rodiče zemřelé manželky, který s ním žije v domácnosti a je závislý na péči jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) anebo stupni IV (úplná závislost),
- invalidita třetího stupně
- dosažení alespoň věku o 4 roky nižšího, než činí důchodový věk stanovený podle § 32 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Nárok na vdovský důchod se obnoví, pokud se splní některá z výše uvedených podmínek, do pěti let po zániku dřívějšího nároku na vdovský důchod. Ovšem v případě, že nárok

⁶⁹ PŘIB, Jan a Vladimír VORÍŠEK. *Důchodové pojištění v České republice*. 5. aktualiz. vyd. Olomouc: ANAG, 1999. s. 191

⁷⁰ BREJCHA, Aleš a Václav Šantrůček. *Zákon o důchodovém pojištění*. Komentář. Praha: Codex, 1996. s. 152.

na vdovský důchod vznikl po 31. 1. 2012, je stanovena lhůta pro jeho obnovu dva roky od dřívějšího zániku nároku na vdovský důchod.⁷¹ O obnovu vdovského důchodu je vždy nutné si písemně zažádat na Okresní správě sociálního zabezpečení, nestane se tak automaticky.

Nárok na vdovský důchod zaniká uzavřením nového manželství a také dnem právní moci rozhodnutí soudu o tom, že vdova úmyslně způsobila smrt manžela jako pachatelka, spolupachatelka nebo účastnice trestného činu.

S účinností od 1. 1. 2012 se ruší ustanovení o jednorázové výplatě dvanácti měsíčních splátek důchodu, na který měla dosud vdova nebo vdovec nárok, v důsledku uzavření nového manželství.

Nárok na vdovský důchod má však pozůstalý manžel i v případě, že spolu manželé nežili ve společné domácnosti a jejich manželství přestalo plnit svou společenskou funkci. Může se tak stát, že vdovský důchod je paradoxně přiznán tomu pozůstalému, který se zemřelým v době jeho smrti již několik let nežil, nesdílel společnou domácnost, a tudíž nebyl odkázán na jeho příjmy, které má právě pozůstalostní důchod alespoň částečně nahradit.

3.2 Dědické právo v registrovaném partnerství, nárok na pozůstalostní důchod

Zákon o registrovaném partnerství novelizoval ustanovení Občanského zákoníku upravující dědění ze zákona tak, že pozůstalý partner je v dědickém právu na stejné úrovni jako manžel a dědí v první skupině dědiců. V této skupině dědí společně s potomky zůstavitele a každý z nich dědí stejným dílem. Pozůstalý partner nemůže, stejně jako manžel, dědit v první skupině sám. Proto v případě, že nedědí spolu s ním žádný potomek, bude dědit ve druhé dědické skupině. V této skupině dědí společně s rodiči zůstavitele a tzv. spolužijící osobou. Nicméně pozůstalý partner ve druhé skupině zdědí nejméně polovinu dědictví, a pokud není další dědic v této druhé skupině, může zdědit dědictví celé. Registrovaný partner také může dědit ze zanechané závěti a opět je limitován pouze právy neopomenutelných dědiců, tak jako je uvedeno výše.

⁷¹ *Vdovský důchod*. Dostupné na: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/zivotni-situace/obcan/vdovsky-duchod.htm>. [cit. 2012-11-16]

Předmětem dědictví jsou pouze věci, které měl zůstavitel ve svém vlastnictví. V případě věcí, které měli partneři v podílovém spoluvlastnictví, se předmětem dědictví stane pouze podíl zemřelé osoby.

Přestože právní úpravou dědění ze zákona došlo ke zrovnoprávnění registrovaných partnerů s manžely, je s podivem, že v případě pozůstalostního důchodu na ně již pamatováno není. Stejně tak jako u manželů pro ně platí, že základní podmínkou přiznání tohoto důchodu je, že mezi zesnulým a pozůstalým existovalo manželství. Zcela nelogicky tak zákon upravuje pouze jednu část této oblasti, která se zabývá smrtí partnera. Na jedné straně registrovaným partnerům usnadní řešení majetkových záležitostí v případě úmrtí, ale na následnou pomoc již nebere zřetel.

3.3 Dědické právo v nesezdaném soužití, nárok na vdovský, vdovecký důchod

Občanský zákoník vzájemné dědické nároky partnerů v nesezdaném soužití neupravuje, proto je zde patrné jejich znevýhodnění oproti jiným formám partnerského soužití. Přesto, že spolu mohou žít partneři v trvalém svazku několik desítek let, sdílet společnou domácnost a svůj majetek nabývat po celou dobu společně, jsou pokládáni za tzv. spolužijící osoby. Proto mohou dědit až ve druhé nebo třetí dědické skupině. Jsou tedy vyloučeni z první dědické skupiny, ve které dědí pozůstalí manželé a dokonce i registrovaní partneři, kteří ovšem nemusí žádným způsobem dokazovat, jestli spolu v době smrti partnera fakticky žili.

Pro osoby spolužijící je důležitým pojmem společná domácnost, o které se jim zmiňují v kapitole Vznik nesezdaného soužití. Osoba spolužijící musí splnit ještě jeden požadavek a to, že po stanovenou dobu buď pečovala o společnou domácnost zůstavitele (samozřejmě bez odměny) nebo že byla odkázána výživou na zůstavitele.

Před spolužijícími osobami mají při dědění podle zákona vždy přednost potomci. Pokud spolu partneři potomky měli, nebo zesnulý partner měl potomky z předchozího vztahu, nezdedí pozůstalý partner nic. To by měla být pro partnery zásadní informace a je to pravděpodobně největší nevýhoda tohoto svazku. Této situaci by se dalo předcházet tak,

,že partner daruje za svého života část svého majetku svému partnerovi, nebo s ním uzavře manželství.⁷²

Teprve nedědí-li potomci zůstavitele, dostává příležitost druh nebo družka ve druhé dědické skupině. Musí se však o majetek podělit s manželem zesnulého (pokud není partner rozvedený) a druhovými rodiči. Zde se opět ukazuje nevýhoda nesezdaného soužití v tom, že pozůstalý manžel nebo registrovaný partner zdědí v této skupině vždy nejméně jednu polovinu dědictví, zatímco spolužijící osoba si dělí druhou polovinu dědictví rovným dílem s ostatními uvedenými dědici. Pouze pokud by nedělili rodiče pozůstalého, měl by nárok na zdědění celé poloviny zbývajících dědictví. Dalším znevýhodnění může nastat v případě, že spolužijící osobě nikdo jiný v této skupině nekonkuruje. Spolužijící osoba nemůže, na rozdíl od ostatních dědiců této skupiny, sama v této skupině dědit, takže se v tomto případě dostává do společnosti dědiců třetí skupiny.⁷³

Ve třetí dědické skupině dědí spolužijící osoba společně se sourozenci zůstavitele rovným dílem. Jestliže nikdo jiný v této skupině jako dědic nevystupuje, může kterýkoliv z dědiců této skupiny nabýt celé dědictví.

Pozůstalý partner může dědit také ze závěti, pokud ji zůstavitel zanechal. I zde je ovšem nutné myslet na tzv. „neopomenutelné dědice“.

Nevýhodnému postavení nesezdaných osob v dědickém právu odpovídá také větší míra zdanění dědickou daní. Dědí-li druh nebo družka po svém partnerovi, odvádí podle hodnoty dědictví daň. Manželé nebo registrovaní partneři jsou od dědické daně plně osvobozeni.

Partneři, kteří žijí v nesezdaném soužití, by jistě také uvítali v případě smrti jednoho z nich alespoň minimální podporu od státu k vyrovnání životní úrovně poté, co zůstanou sami. Důchodové pojištění ovšem poskytuje plnění pouze vztahům založeným na formálním svazku, neboť základní podmínkou přiznání důchodu vdovského a vdoveckého je, že mezi zesnulým a pozůstalým existovalo manželství. V tomto partnerském vztahu tedy nemá pozůstalý partner nárok na výplatu žádného pozůstalostního důchodu.

⁷² FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2., aktualiz. vyd., Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 126

⁷³ MIKEŠ Jiří a Ladislav MUZIKÁŘ. *Dědické právo*, 2. aktualiz. vyd., Praha: Linde, 2005, s. 46

Česká právní úprava v této oblasti práva jednoznačně nejlépe ošetřuje práva manželů před právy ostatních partnerů z jiných typů soužití. Přestože registrované partnerství bylo v dědické rovině zrovnoprávněno s manželstvím, tak v nároku na pozůstalostní důchod bylo naprosto opomenuto. Ocítá se tak na stejné pozici jako nesezdané soužití, na které zákon také nebere zřetel. Přestože pozůstalostní penze v případě úmrtí živitele jeho blízké výrazně nezabezpečí, domnívám se, že tato podpora by měla být poskytnuta na určitou dobu všem, kteří se zesnulým k datu úmrtí fakticky žili. V dnešní době ekonomického tlaku na každého z nás je velice složité ocitnout se najednou bez jednoho příjmu, který zabezpečuje domácnost. Do budoucna se ale s rozšířením osob, které by měly na pozůstalostní důchod nárok, nepočítá. V mezinárodním srovnání jsou pozůstalostní penze v Česku poměrně vysoké a je naopak možné, že budou v budoucnu klesat nebo bude docházet k dalšímu zpřísnování podmínek pro jejich výplatu.

V dědickém právu je nejvíce znevýhodněna forma nesezdaného soužití. V případě, že má zůstavitel potomka, přichází jeho partner o jakoukoliv možnost alespoň část majetku zdědit. Jediné možné doporučení je vyřešit si majetkové vztahy za života obou partnerů v době, kdy partneři jsou schopni se na těchto věcech v klidu domluvit. Pro mnohé je ještě pořád „nevhodné“ si tyto věci ve vztahu právně upravit, snad z důvodu, že by je mohl partner považovat za vypočítavé. Přesto nikdo z nás neví, jak dlouho bude na živu a pokud jde o zabezpečení druhého partnera, měly by jít city stranou.

Příklad 1)

Partner, partnerka, 1 dítě, 2 sourozenci zemřelého, rodiče zemřelého již nežijí, dědictví v hodnotě 1.000.000,-Kč.

Manželství - pozůstalá manželka zdědí 500.000,- Kč

Registrované partnerství - pozůstalý partner zdědí 500.000,- Kč.

Nesezdané soužití - pozůstalý partner nezdědí žádný majetek.

Příklad 2)

Partner, partnerka, žádné dítě, 2 sourozenci zemřelého, rodiče zemřelého již nežijí, dědictví v hodnotě 1.000.000,-Kč.

Manželství - pozůstalá manželka zdědí 1.000.000,-Kč

Registrované partnerství - pozůstalý partner zdědí 1.000.000,-Kč

Nesezdané soužití - pozůstalý partner zdědí 333.300,-Kč

Tabulka č. 4: Souhrn podmínek pro dědění

	Manželé	Registrovaní partneři	Nesezdaní partneři
Primární dědic	ze zákona	ze zákona	-
Dědictví v I.skupině	rovný dílem s potomky	rovným dílem s potomky	-
Dědictví v I.skupině bez potomků	přechází do II.skupiny	přechází do II.skupiny	-
Dědictví ve II.skupině	min ½ dědictví	min ½ dědictví	dědí z jedné poloviny - rovným dílem s ostatními dědici
Dědictví ve II.skupině bez ostatních dědiců	celé dědictví	celé dědictví	přechází do III.skupiny
Dědictví ve III.skupině	-	-	rovným dílem s ostatními dědici
Dědictví ve III.skupině bez ostatních dědiců	-	-	celé dědictví
Dědická daň	osvobozeno	osvobozeno	II.skupina ⁷⁴

Zdroj: vlastní zpracování

⁷⁴ Pro daňové účely jsou poplatníci rozděleni do 3 skupin dle zákona č. 357/1992 Sb. o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí § 11 jsou pro daňové účely poplatníci rozděleni do 3 skupin. Tyto skupiny (pro daňové účely) nelze zaměňovat s rozdělení dědiců do skupin pro účely dědění ze zákona podle § 473 až §475a občanského zákoníku. Zařazení do příslušné skupiny je dáno vztahem poplatníka (dědice) k zůstaviteli.

Ve všech třech typech soužití je možné dědit ze závěti a podmínky pro všechny typy partnerství jsou zde stejné. Zákon dává zůstaviteli možnost rozdělit část majetku tak, jak si představuje. Ve všech případech je ale nutné respektovat institut neopomenutelných dědiců. Tento způsob dědění je dle mého názoru hlavně důležitý pro partnery žijící v nesezdaném soužití, protože je to jediný způsob, jak zaručit partnerovi nárok na dědictví, pokud má zůstavitel vlastní potomky.

4 DLUHY A PARTNERSKÁ SOUŽITÍ

Dalším z problémů, který v dnešní ekonomické situaci řeší čím dál více partnerských vztahů, jsou dluhy. Do této situace se bohužel může dostat každý z nás. Velmi často se v této situaci ocitá jeden z partnerů bez svého přičinění. Řešení dluhů se bohužel potom netýká pouze dlužníka samotného, ale může zasáhnout celou rodinu, oba partnery. Žít na dluh se stalo naprostým fenoménem dnešní doby. Mnozí z nás se nechají zlákat představou, že můžou mít všechno hned, bez námahy a bez čekání. Náhle, aniž si to uvědomíme, se stáváme otroky našich dluhů. V dnešní době žije velká většina domácností na dluh a bohužel se objevuje čím dál tím více těch, kteří nezvládají své dluhy, půjčky nebo úvěry splácet.

Jak bylo již několikrát uvedeno, mezi partnery v nesezdaném soužití nevzniká žádné majetkové společenství obdobné institutu společného jmění, které vzniká jen mezi manžely. I když spolu partneři žijí v dlouhotrvajícím vztahu, nabývají majetek každý do výlučného - individuálního vlastnictví anebo do podílového spoluvlastnictví. Stejně tak odpovídají za závazky, které vznikly v průběhu partnerského vztahu.

Ta samá situace vzniká i u registrovaného partnerství, kdy zákon o registrovaném partnerství nezakotvuje institut společného jmění manželů či bezpodílového spoluvlastnictví. Tedy výraz, který je uveden v Občanském zákoníku v §145 odst. 3 o společném jmění manželů týkající se plnění závazků společnou a nerozdílnou měrou, nemůže mít svou obdobu v zákoně o registrovaném partnerství. Ten druh bezpodílové majetkové formy společenství de facto vylučuje. V praxi to tedy znamená, že každý z partnerů odpovídá za své dluhy a pohledávky nemohou být na druhém partnerovi vymáhány. Pokud tedy má některý z partnerů závazek nebo se jej chystá převzít, odvíjí se odpovědnost druhého partnera podle toho, v jaké roli vzhledem k tomuto závazku vystupuje. Může být spoludlužníkem nebo ručitelem. Pokud však není ani v jedné z těchto rolí, odpovědnost nemá žádnou, stejně jako jakákoliv jiná osoba.

Odlišná situace ohledně dluhů nastává v manželství. Od roku 1998 do společného jmění manželů (dále jen SJM) spadají také závazky, které jednomu nebo oběma manželům vznikly za trvání manželství. Do SJM nespadají závazky, které se týkají majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů a závazky, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého

manžela.⁷⁵ Tuto míru přiměřenou majetkovým poměrům je třeba vykládat s ohledem na konkrétní majetkovou situaci manželů.

Všechny závazky převzaté za manželství spadají do SJM a manželé jsou za ně odpovědní společně a nerozdílně, dokud není prokázán opak.⁷⁶ Jedná se o vyvratitelnou právní domněnku. Pokud tedy někdo tvrdí, že závazek nebo majetek nespadá do SJM, musí to také prokázat. Každý z manželů je jakoby vlastníkem celého SJM a přitom je omezen stejným právem druhého manžela. Věřitel manželů může tedy žádat plnění celé nebo jeho části od obou manželů společně, případně i od každého jednotlivě. Každý z manželů odpovídá za celý dluh až do úplného uspokojení věřitele - zaplacení celého dluhu.

V případě exekuce na jednoho z manželů může exekutor postihnout veškerý majetek v SJM, ať již jde o závazek spadající do SJM nebo ne. Exekutor postihuje zejména movité a nemovité věci v SJM, nemůže však postihnout mzdu „manžela povinného“ nebo účet „manžela povinného“. Má se za to, že toto jsou výlučná práva nespádající do SJM. Manžel povinného může mít také výlučný majetek spočívající v movitých / nemovitých věcech. To musí být opět schopen prokázat v soudním řízení.

„Preventivním“ krokem proti zadlužování se jedním z manželů nebo v situaci, kdy jeden z manželů podniká, může být uzavření smlouvy o zúžení společného jmění manželů. Účinnost takového řešení spočívá v tom, že u přijímání závazků každý z manželů upozorňuje své věřitele, že má s manželem zúžené SJM. Je tedy nutné si nechat u podpisu každé důležité smlouvy potvrdit věřitelem, že ví o existenci dohody. Potom každý odpovídá za své závazky svým vlastním majetkem. Pohledávky existující v době uzavření smlouvy o zúžení SJM jsou ale v případě exekuce uplatňované na celou šíři společného jmění manželů. V případě, že jeden z manželů domácnost neúměrně zadlužuje je možné soud požádat o zúžení společného jmění manželů ze závažných důvodů. Soud může udělit výjimku a povolit zúžení SJM i pro již existující dluhy. Závažnými důvody je myšleno především ohrožení zabezpečení rodiny neuváženým chováním jednoho z manželů, který nakládá se společným majetkem na úkor ostatních členů rodiny, nebo pokud se jeden z manželů stane neomezeným ručitelem obchodní společnosti.

⁷⁵ § 143 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník

⁷⁶ § 145 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník

Vypořádání společného jmění manželů, které se týká i dluhů, musí proběhnout jedním z těchto způsobů:

- Pokud se manželé rozhodnou vypořádat společné jmění dohodou, nesmí tato dohoda zhoršit postavení věřitele. Pokud by se tedy manželé dohodli, že dluh ze společného jmění manželů bude platit pouze jeden, i když původně se věřitel mohl domáhat zaplacení po obou manželích, nemá taková dohoda vůči věřiteli účinek, pokud s ní nedá souhlas. V tomto případě je pro manžele výhodnější nechat soud autoritativně rozhodnout, jak se dluhy rozdělí.
- V případě vypořádání společného jmění rozhodnutím soudu, rozhodne soud o tom, jak tento majetek a závazky rozdělí. Pokud není důvod řešit záležitost jinak, rozdělí aktiva i pasiva rovným dílem mezi oba manžele. V situaci, že nedojde k dohodě a žádný z manželů do té doby nenavrhne u soudu vypořádání, má se za to, že každý z manželů vlastní to, co v této chvíli sám užívá-splácí, u ostatních aktiv a pasiv se stávají stejným dílem podílovými spoluvlastníky.

Pokud měl jeden z manželů před uzavřením manželství dluhy, pak exekuce na zaplacení těchto dluhů může být provedena pouze na majetek, který je ve společném jmění manželů. Opět zde ale nastává situace, kdy je pouze na manželovi, který s dluhem nemá co do činění, aby prokázal, že tyto dluhy vznikly ještě před manželstvím. Je potřeba doložit, že majetek, který chce exekutor zabavit, není součástí společného jmění manželů, ale že tento majetek vlastní ještě z doby před manželstvím.⁷⁷

⁷⁷ LOVRITŠ V. *Dluhy a společné jmění manželů*. Dostupné na: <http://www.pomocsdluhy.cz/index.php/prevence-kriminality/91-dluhy-a-spolecne-jmeni-manzelu-sjm>[2012-11-22]

Tabulka č. 4 Dluhy a společné jmění manželů

Kdy dluh vznikl ?	Podstatné okolnosti	závazek je v SJM	druhý manžel odpovídá za dluh, může být žalován/povinný v exekuci a je možné uspokojit pohledávku z výlučného majetku manžela	do vypořádání je možné dluh uhradit z (bývalého) majetku v SJM	i po vypořádání uplynutím času nebo soudním rozhodnutím je možné dluh uhradit z bývalého majetku v SJM
PŘED SNAHEM	jeden partner dlužníkem	NE	NE	NE	NE
	partneři jako spoludlužníci	NE	ANO	ANO	ANO
V MANŽELSTVÍ	týkající se výlučného majetku manžela	NE	NE	ANO	NE
	partner nesouhlasil a u soudu se dovolal nepřiměřenosti	NE	NE	ANO	NE
	před vznikem závazku existuje platná dohoda o maximálním zúžení SJM	NE	ANO pokud věřitel o dohodě nevěděl v opačném případě NE	ANO pokud věřitel o dohodě nevěděl v opačném případě není žádný SJM způsobilý k exekuci	ANO pokud věřitel o dohodě nevěděl v opačném případě není žádný SJM způsobilý k exekuci
	před vznikem závazku existuje pravomocné rozhodnutí soudu o maximálním zúžení SJM	NE	NE	není žádný SJM způsobilý k exekuci	není žádný SJM způsobilý k exekuci
	druhý manžel souhlasil nebo se nebránil a neexistuje dohoda ani soudní rozhodnutí	ANO	ANO	ANO	ANO
PO ROZVODU	jeden z bývalých manželů se stane dlužníkem	NE	NE	ANO pokud se dluh přímo vztahuje k majetku v bývalém, nevypořádaném SJM	NE
Autorka: Veronika Lovriš					

78

Zdroj: <http://www.pomocsdluhy.cz/index.php/prevence-kriminality/91-dluhy-a-spolecne-jmeni-manzelu-sjm>

V této oblasti partnerských vztahů se asi nejvíce projevují negativa práv a povinností, které sebou nese uzavření manželství. Zatímco v nesezdaném soužití a registrovaném partnerství jsou dluhy čistě záležitostí každého jednoho z partnerů, za závazky vzniklé za dobu manželství odpovídají ze zákona oba manželé. I když jeden z partnerů o dluzích neví a prakticky nemá možnost se o nich dozvědět, nese za ně spoluzodpovědnost. Nezvládnutí dluhů jedním z manželů tak do finančních problémů může dostat celou rodinu. Pokud jsou tedy manželé před uzavřením manželství ochotni se oprostit od emocí, měli by uzavřít předmanželskou smlouvu a v ní upravit své budoucí majetkové vztahy. Na začátku je každý partnerský vztah téměř idylický, nicméně později, když přijdou neshody, se již majetkové vztahy hůře řeší. Pokud má tedy jeden z manželů podezření, že se druhý manžel zadluhuje, dostává se do finančních potíží a situaci nijak neřeší, lze doporučit pouze

⁷⁸ Uvedená tabulka ukazuje, že možnost vzájemného uhrazování plusových a minusových hodnot v rámci společného jmění manželů i mimo něj, záleží především na časových, ale i dalších okolnostech

urychlený rozvod. Při podnikání je pak lepší variantou zvolit založení společnosti s ručením omezeným.⁷⁹

⁷⁹ FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2., aktualit. vyd., Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 94

5 MOŽNOST ZÍSKÁNÍ ÚVĚRU V PARTNERSKÝCH VZTAZÍCH

V dnešní době je pro většinu partnerů velice těžké si ze svých vlastních úspor pořídit vlastní byt, provést přestavbu, celkovou rekonstrukci nebo koupit nový dům. Pro vyřešení této situace se na našem finančním trhu nachází velké množství úvěrů - hypoteční úvěr, úvěr ze stavebního spoření, spotřebitelský úvěr a mnohé další. Pro jejich získání je nutné splnit několik základních podmínek.

Téměř ve všech případech je podmínkou české občanství s trvalým pobytem na území ČR, požadována je také plnoletost žadatele a prokázání jeho trvalého příjmu ke splacení úvěru. Schopnost splácet úvěr je splněna tehdy, když po odečtení měsíční splátky úvěru, životního minima a dalších pravidelných výdajů (pojištění, splátky leasingu či jiných úvěrů) zůstane ještě určitá finanční rezerva. Další požadavky na získání úvěru se mohou v jednotlivých institucích lišit. V některých případech záleží i na výši příjmu či doložení zaměstnaneckého poměru na dobu neurčitou v trvání delším než šest měsíců. Někde žadatel nesmí být ve zkušební či výpovědní lhůtě, jinde je třeba mít u dané instituce zřízený běžný účet alespoň půl roku a mít požadovaný minimální obrát na účtu.

Pokud partneři žádají o spotřebitelský úvěr, který představuje nejjednodušší a nejrychlejší formu, jak získat peníze na nejrůznější nákupy, nemusí být splněny všechny podmínky, které jsou stanovené v případě využití úvěru nad 500 000 Kč. Jedná se například o ručení nemovitostí či jinou movitou věcí. U vyšších částek bankovní instituce vyžadují zajištění půjčky třetí osobou, tzv. ručitelem. Od některých vysokých částek ani tato možnost nepostačuje a je zapotřebí zajistit úvěr zástavním právem k nemovitosti. Pravidla pro poskytnutí úvěru se tedy liší podle institucí, které nám je nabízejí, ale též podle výše úvěru, který chceme využít.

Pokud se zaměříme na to, zda existují rozdíly mezi možnostmi pořízení úvěru, které by byly ovlivněny formou společného soužití partnerů, tak z požadavků různých bankovních institucí vyplývá, že žádné významné rozdíly v tomto ohledu neexistují. Banky jsou finanční instituce, jejichž motivem je zisk a důležitá je pro ně finanční situace klienta, ne jeho osobní život.

Při žádosti o úvěr existují 2 základní způsoby, jak banky hodnotí bonitu klientů, kteří žijí ve stejné domácnosti. Pod pojmem bonita žadatele se skrývá schopnost poskytnutý úvěr splatit.

1) Banka považuje za základní jednotku domácnost a zkoumá její finanční situaci na základě příjmů a životního minima (strana výdajů).

2) Banka bere ohledy pouze na jednotlivce, zkoumá jejich příjmy a závazky (úvěry, pojištění).⁸⁰

Žádný z těchto způsobů neobsahuje implicitně preferenci nějakého svazku výše řečeného. Většinou existuje u hypoték omezení, kdy k hypotéce smí přistoupit maximálně určitý počet osob (často 4 až 6) z určitého maximálního počtu domácností.

Pokud o hypotéku žádají manželé, musejí být žadateli oba dva. Nemovitost rovněž oba dva nabývají společně do společného jmění manželů. Samostatně žádat o úvěr a nabývat nemovitost mohou manželé jen, došlo-li k zúžení společného jmění manželů.

V případě nesezdaných párů může nemovitost nabývat buď pouze jeden z nich, nebo oba dva společně, to záleží na kupní smlouvě. Pokud podle kupní smlouvy nabývají byt či dům oba, jedná se o podílové spoluvlastnictví. Banka při posuzování žádosti o úvěr opět hodnotí čistý příjem, v tomto případě dvou samostatných domácností, a akceptuje souhrnný příjem obou partnerů. Oba jsou bráni jako rovnocenní žadatelé. Nemovitost však může nabývat i pouze jeden z partnerů a žádat o úvěr samostatně. V tomto případě banka posuzuje jen jeho příjem, nemovitost patří jen jemu a při rozchodu na ni druhý partner nemá nárok. Jestliže nemovitost nabývá pouze jeden člen páru, ale jeho příjem nestačí na úhradu splátky, může druhý z partnerů přistoupit jako spolužadatel. V tom případě se opět hodnotí příjmy obou.

Registrovaní partneři mohou o úvěr žádat jak společně, tak každý samostatně. Vzhledem k tomu, že registrovaní partneři mají vůči sobě vyživovací povinnost, je nutné je z pohledu životního minima posuzovat vždy jako manžele.

V letech 2004-2011 byla jediná významná preference typu soužití ze strany státu, a to ve formě úvěru pro mladé rodiny ze Státního fondu rozvoje bydlení. Podmínkou bylo uzavřené manželství a věk jednoho z manželů do 36 let, nebo samostatná osoba ve věku do 36 let pečující o nezletilé dítě. Výše úvěru činila maximálně 300 000 Kč a v případě, že byt byl pořízen výstavbou nebo koupí, bylo případně narození dítěte v době po uzavření

⁸⁰ RAJDL J., Společné bydlení...manželství nebo partnerství? Dostupné na: <http://www.hypindex.cz/spolecne-bydleni-manzelstvi-nebo-partnerstvi> [2012-11-22]

úvěrové smlouvy možné nesplacenou část jistiny úvěru snížit o 30 tisíc Kč za každé narozené dítě. Takto získaný úvěr mohl být použit pouze na výstavbu bytu, koupi domu nebo bytu a převod členských práv a povinností v bytovém družstvu. Z důvodu vyčerpání finančních prostředků určené na poskytování úvěrů osobám mladším 36 let na výstavbu nebo pořízení bytu podle nařízení vlády č. 616/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů, ukončil Státní fond rozvoje bydlení dnem 24. března 2011 příjem žádostí o tuto formu podpory.⁸¹

V této kapitole jsem se zaměřila na to, zda žádost o úvěr ovlivňuje to, jestli jsou partneři manželé nebo spolu pouze žijí. Z dostupných zdrojů vyplývá, že soužití, ve kterém partneři žijí, žádným výrazným způsobem neovlivňuje možnost získání úvěru. Důležitá je především finanční situace klientů. Daňové podmínky odpočitatelnosti úroků z úvěru jsou také pro uvedené typy společného soužití vyrovnané. V některých případech může banka pohlížet na domácnost manželů jako na stabilnější, než na domácnost nesezdané dvojice. Pozitivním efektem může být získání vyšší maximální hodnoty úvěru, který banka může poskytnout manželům. Rozdíly ale nebývají podstatné, většina úvěrů je orientováno na fázi spoření, kde stav partnerů nehraje žádnou roli. Přestože je v případě přijetí hypotéky ovlivněna dlouhodobě finanční svoboda, samotné pořízení nemovitosti ovlivňuje naše pracovní nasazení, řešení finančních problémů i životní styl, je pořizování úvěru jednou z mála možností, jak na samostatné bydlení dosáhnout.

⁸¹ Úvěr 300. Dostupné na: <http://www.sfrb.cz/programy-a-podpory/podpora-mladych/uver-300/>, [2012-11-23]

6 SPOLEČNÝ NÁJEM BYTU

Partneři mohou bydlet společně v bytě, který mají v osobním vlastnictví. Pokud nemají finanční prostředky na pořízení vlastního bydlení, jednou z možností, jak tuto situaci řešit je bydlení v nájemním bytě. Tato kapitola se zaměří na společné bydlení partnerů v nájemním bytě a práva a povinnosti z toho vyplývající.

6.1 Společný nájem bytu v manželství

Společný nájem bytu v manželství vzniká pouze u bytů, na jejichž užívání byla uzavřena nájemní smlouva. Patří sem byty obecní, státní, domy v soukromém vlastnictví a družstevní byty. Výjimku tvoří byty služební⁸² a byty zvláštního určení.⁸³ Základní podmínkou existence společného nájmu bytu manžely je, že manželé spolu trvale žijí.

Pokud se některý z manželů stal nájemcem bytu před uzavřením manželství, vznikne oběma manželům společný nájem bytu uzavřením manželství a to přímo ze zákona.⁸⁴ Společný nájem vznikne i tehdy, pokud se za trvání manželství manželé nebo jeden z manželů stanou nájemci bytu.⁸⁵ Dle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 1.3.200 sp.zn. 26 Cdo 327/200 je ustanovení § 704 odst.1 Občanského zákoníku právní normou kogentní povahy, tj. právní normou, která vylučuje, aby si účastníci občanskoprávních vztahů upravili smlouvou svá práva a povinnosti odlišně.⁸⁶

Společný nájem bytu manžely nevznikne, jestliže jeden z manželů získá právo společného nájmu bytu ve smyslu ustanovení § 700 Občanského zákoníku, které svědčí ještě o další osobě. To znamená, že manželé, nebo jeden z nich se musí stát nájemci individuálními, nikoli společnými.

Právo společného nájmu bytu manžely je právem společným a nedílným. Svědčí oběma manželům, pokud se týká jejich práv a povinností souvisejících s nájmem bytu. Z toho vyplývá, že nájemné a úhradu za plnění poskytovaná s užíváním bytu jsou povinni platit oba manželé společně a nerozdílně. V běžných záležitostech vyplývajících z nájmu bytu je

⁸² Vymezení pojmu služební byt nalezneme ve zvláštním zákoně, kterým je prováděcí předpis občanského zákoníku - zákon č. 102/1992 Sb.

⁸³ Existence bytů zvláštního určení a bytů v domech zvláštního určení vychází z ustanovení § 685 odst. 4 OZ, § 9 odst. 1 a § 10 odst. 1 zákona č. 102/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

⁸⁴ § 704 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník.

⁸⁵ § 703 zákona č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník

⁸⁶ FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2., aktualit. vyd., Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 106

oprávněn jednat každý z manželů, a to bez zvláštní plné moci (objednání oprav, běžná údržba bytu apod.). V ostatních záležitostech je nutný souhlas obou manželů, jinak by byl právní úkon neplatný, např. změna nájemní smlouvy. Z právních úkonů jsou oba manželé oprávněni a zavázáni solidárně. Pronajímatel proto může svůj nárok uplatnit žalobou proti kterémukoliv z manželů.

Pokud jednomu z manželů vznikne během manželství právo na uzavření smlouvy o nájmu družstevního bytu, vznikne se společným nájmem bytu manželů i společné členství manželů v družstvu. Z tohoto členství jsou oba manželé oprávněni a povinni společně a nerozdílně. Vznik takového společného nájmu bytu manžely je však také omezen, neplatí v případech, kdy manželé spolu trvale nežijí. V případě, že toto právo vzniklo jednomu z manželů před sňatkem, nevzniká uzavřením manželství společné členství manželů v družstvu.⁸⁷

Zánik společného nájmu bytu nastane, zemře-li jeden z manželů, nebo pokud jeden z manželů trvale opustí společnou domácnost. Samozřejmě také zaniká výpověď nájemní smlouvy, uplynutím doby, na kterou byl nájem sjednán a podobně.

Rozvodem zánik společného nájmu bytu nezaniká, ale rozvedení manželé se musí o nájmu bytu dohodnout nebo podají žalobu u soudu. Platná dohoda může vzniknout až v době, kdy nabytí právní moci rozsudek o rozvodu. Dohoda o zrušení nájmu bytu může být i ústní, ale jako u všech dohod je takové dokazování dohody mnohem obtížnější. Když se rozvedení manželé ohledně bytu nedohodnou, rozhodne na návrh jednoho z nich soud a určí, který z manželů bude byt nadále užívat. Při rozhodování bere soud v úvahu zájmy nezletilých dětí, stanovisko pronajímatele a také zkoumá zásluhy na získání bytu, majetkové poměry účastníků a podobně.⁸⁸

6.2 Společný nájem bytu a registrované partnerství

Uzavřením registrovaného partnerství nedochází automaticky ke vzniku společného nájmu bytu, který má jeden z partnerů pronajatý, nebo který si za trvání partnerství jeden z partnerů pronajal. Osoba, která uzavřela registrované partnerství, má po dobu trvání partnerství právo užívat byt, jenž je v nájmu druhého partnera a práva s tím spojená. Jedná

⁸⁷ DVORÁKOVÁ ZÁVODSKÁ Jana a kolektiv.: *Manželství a rozvody – praktický návod jak problémy řešit a jak jim předcházet*, Praha: LINDE, 2007, s.23

⁸⁸ DVORÁKOVÁ ZÁVODSKÁ Jana a kolektiv.: *Manželství a rozvody – praktický návod jak problémy řešit a jak jim předcházet*, Praha: LINDE, 2007, str. 24

se tedy užší vymezení práv - jedná se pouze o právo užívací. Chtějí-li partneři společný nájem bytu, musí se dohodnout s pronajímatelem, aby jako nájemci byli v nájemní smlouvě uvedeni oba dva. Pro zánik nájmu platí, že zrušením, popřípadě vyslovením neplatnosti nebo neexistence partnerství, zaniká užívací právo partnera, který není nájemcem bytu.

V případě smrti partnera, který měl byt pronajatý, dojde k přechodu nájmu na pozůstalou osobu, ale za podmínky, že se zemřelým partnerem žila v den jeho smrti ve společné domácnosti a že nemá vlastní byt. Pokud je touto osobou někdo jiný než nájemcův partner, rodič, sourozenec, zeť, snacha, dítě nebo vnuk, mohou na ni práva a povinnosti z nájmu přejít pouze tehdy, pokud pronajímatel s jejím bydlením v bytě souhlasil.⁸⁹ Přechod nájmu po smrti nájemce na určené osoby je časově omezen, a to na dva roky. Během nich musí nový nájemce vyřešit svoji bytovou situaci novou smlouvou s pronajímatelem anebo si najít nový byt. Z této podmínky jsou osvobozeny osoby starší 70 let a nezletilí, u nichž nájem skončí dovršením 20 let.

6.3 Nájem bytu a nesezdané soužití

Partneři v nesezdaném soužití jsou v této oblasti soužití opět v nejsložitější situaci. Jestliže je například druh výlučným nájemcem bytu, partner, který se k němu nastěhuje, se stává pouhým příslušníkem domácnosti. Nevzniká zde tedy žádný společný nájem bytu. Pokud by v páru došlo k rozepřím a druh by se odmítal z bytu vystěhovat, mohla by družka podat žalobu na vyklizení bytu. Druh by neměl ze zákona nárok na žádnou z forem náhradního ubytování.⁹⁰

Partneři se ocitají ve složité situaci v případě, že jeden z nich zemře. Pozůstalý partner se totiž stává nájemcem pouze v případě, když prokáže, že žil ve společné domácnosti s partnerem alespoň po dobu tří let před jeho smrtí a nemá vlastní byt. Pokud to nelze dokázat, stávají se nájemci jeho děti, vnuci, rodiče, sourozenci, zeť a snacha, kteří prokázali, že s ním žili v den jeho smrti ve společné domácnosti a nemají vlastní byt. Ti ale nemusejí prokazovat, že ve společné domácnosti žili po dobu celých tří let.

⁸⁹ § 706 ods.1 zákona č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník

⁹⁰ FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2., aktualiz. vyd., Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 115.

Od roku 2006 záleží také na tom, zda spolužijící osobu nájemce do bytu přijal až po sjednání nájemní smlouvy. V tom případě se na tyto osoby vztahuje právo přechodu nájmu pouze tehdy, jestliže se na tom nájemce a pronajímatel písemně dohodli. Písemný souhlas pronajímatele nepotřebuje ten nájemce resp. jeho spolužijící osoba, jestliže nájemní smlouva byla uzavřena a spolužijící osoba se do společné domácnosti přistěhovala před 31. březnem 2006. Také zde platí dvouletá lhůta pro skončení přechodu nájmu, pokud se pronajímatel a nový nájemce nedohodnou jinak. Výjimka v omezení doby nájmu je i v tomto případě stanovena pro osoby, které dosáhly věku 70 let a nezletilé děti.

Partneři samozřejmě mohou uzavřít nájemní smlouvu k bytu společně a vznikne společný nájem bytu. V běžných záležitostech týkajících se společného bytu může vystupovat každý z druhů sám, v zásadních záležitostech je třeba souhlasu obou.

Od 1. listopadu 2011 nabyla účinnosti novela občanského zákoníku – zákon č. 132/2011 Sb., ve které došlo k razantním změnám v oblasti přechodu nájmu. Došlo k výraznému zúžení práv nájemců a posílení práv pronajímatelů, v důsledku toho pak omezení přechodu nájmu vůbec. Pokud po tomto datu vůbec dojde k přechodu nájmu, tak až na stanovené výjimky vždy jen na dobu 2 let. Pronajímatelé už nebudou muset nikoho, kromě pozůstalých manželů nebo společných nájemců (a jejich případných spolubydlících), starých lidí a nezletilých dětí strpět ve svém bytě proti své vůli déle. Do té doby docházelo opakovaně k přechodům nájmu, určitá rodina mohla byt i proti vůli nebo zájmům vlastníka držet a užívat vlastně trvale a bez jakéhokoliv omezení.

V této oblasti jsem se zaměřila na otázku společného nájmu bytu a partnerského soužití. Nejsložitější postavení má opět nesezdané soužití, kdy je potřeba při převodu nájmu dokázat, že spolu partneři žili po dobu tří let a od roku 2006 také musí být splněna podmínka, že se na tom nájemce a pronajímatel písemně dohodli. Registrovaní partneři se ocitají v pomyslném středu, kdy na jedné straně je výhodnější institut manželství, ve kterém nájem bytu ze zákona přechází na manžela a na druhé straně je nesezdané soužití, kdy musejí partneři leckdy složitě dokazovat již zmiňovanou tříletou lhůtu společného soužití.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo srovnání nejdůležitějších soukromoprávních i veřejnoprávních aspektů, které se váží k manželství, nesezdanému soužití a registrovanému partnerství a učinit závěr, jaké je z hlediska práva nevýhodnější partnerské soužití a v jakých oblastech se výhody či nevýhody projevují. Každý z nás alespoň jednou v životě řeší, jaký typ soužití si pro svůj partnerský život vybere. Někdo dává přednost tradičnímu manželskému svazku, jiný může mít pocit, že v nesezdaném soužití se vztahy a problémy řeší jednodušeji.

V úvodu jsem představila všechny tři typy partnerského soužití. Soustředila jsem se na především na možnosti jejich vzniku a zániku, právní úpravu, která se na ně vztahuje. Jediné nesezdané soužití není žádným způsobem právně upraveno. Jde o pouhé rozhodnutí partnerů žít spolu, stejně tak jako při zániku jde o neformální rozhodnutí jednoho z partnerů vztah ukončit. Z tohoto pohledu se zdá, že ve prospěch nesezdaného soužití vypovídá to, že rozchod je mnohem jednodušší a může se vyřešit celý v soukromí bez zásahu vnější instituce. Ve skutečnosti je to pouze drobná výhoda proti tomu, v jaké nevýhodné pozici se ještě partneři oproti manželům mohou ocitnout. Významnou ochrannou funkci spatřuji v institutech vyživovací povinnosti manželů po rozvodu manželství a registrovaných partnerů po zániku partnerství. V nesezdaném soužití nevzniká žádná zákonná vyživovací povinnost. Jediným nárokem, který se může uplatnit ve vztahu druha a družky, je nárok neprovdané matky na příspěvek na přiměřenou výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce.

Největší rozdíly vyvstávají při úpravě majetkových poměrů mezi partnery. Zde jednoznačně hovoří ve prospěch manželství to, že majetek manželů je chráněn institutem společného jmění manželů. Společné jmění manželů je zákonem upravená zvláštní forma vlastnictví, která vzniká automaticky uzavřením manželství. Do společného jmění náleží veškerý majetek, který manželé nabyli během manželství. Pokud tedy manželé řeší při ukončení manželství majetkové spory, jsou chráněna práva obou manželů a není nutné dokazovat, co komu patří. Výhodou je také možnost modifikace společného jmění manželů, a to jeho zúžením nebo rozšířením. Domnívám se, že pokud by se manželé více zajímali o důsledky a výhody, které plynou ze zákonem daných možností rozsah společného jmění si upravit, podstatně by se počet modifikujících smluv zvýšil. Většina lidí ale při vstupu do manželství nepočítá s tím, že by řešili rozvod, dluhy, nebo neúspěšné podnikání partnera a z toho důvodu je zřejmě možnost úpravy společného jmění

opomíjena. Oproti tomu úprava majetkových vztahů v nesezdaném soužití a registrovaném partnerství není obsažena v žádném zákoně. To znamená, že v těchto typech soužití se vychází z obecných ustanovení o podílovém spoluvlastnictví. Je tedy pouze na každém z partnerů, jak si majetkové vztahy smluvně ošetří. Lze pouze doporučit, aby partneři vždy uzavřeli písemnou smlouvu, kde budou jasně vymezeny podmínky týkající se pořízování majetku, aby v budoucnu nedošlo k popření vlastnického práva k nabytému majetku. Přestože registrované partnerství, upravuje zákon přijatý v roce 2006, úprava majetkových poměrů mezi registrovanými partery není zákonem řešena. Registrované partnerství se tak ocitá na stejné úrovni jako nesezdané soužití, které není upraveno v žádném zákoně. Dle mého názoru je tato právní úprava nelogická a nedostačující. Vzhledem k tomu, že registrované partnerství je společenstvím dvou osob stejného pohlaví, práva a povinnosti partnerů jsou stanoveny obdobně jako v manželství, jsem přesvědčena, že by i v tomto soužití měl existovat institut podobný společnému jmění manželů. I v tomto soužití, stejně tak jako v manželství, dochází k nejrůznějším majetkovým přesunům, partneři nabývají společně majetek, druhý partner může podnikat a podobně. Bohužel ani v novém Občanském zákoníku, který vejde v platnost 1. 1.2014, nejsou majetková práva registrovaného partnerství upravena.

Také v oblasti dědického práva byla provedena komparace partnerských soužití. Nejméně výhodné postavení zde mají partneři, kteří žijí v nesezdaném soužití. Zde totiž může dojít k situaci, že pokud měl zesnulý partner potomky, nezdědí pozůstalý partner nic. Myslím si, že tuto situaci si málokdo z partnerů uvědomuje. Je zde opět jediná možnost a to pomocí smluv si ošetřit majetkové vztahy během soužití. Další nevýhodou je, že partneři v tomto vztahu jsou v dědickém řízení pokládáni za osoby spolužijící a mohou dědit až ve druhé nebo třetí skupině. K tomu ještě musí prokázat, že spolu v době smrti partnera fakticky žili. Naproti tomu zákon o registrovaném partnerství novelizoval ustanovení občanského zákoníku, který upravuje dědění ze zákona tak, že pozůstalý partner je v dědickém právu postaven na stejnou úroveň jako pozůstalý manžel a dědí v první skupině. Ve všech partnerských soužití je možné dědit ze závěti, ale je třeba myslet na „neopomenutelné dědice“. Na pozůstalostní důchod mají nárok pouze manželé, protože základní podmínkou přiznání důchodu vdovského je, že mezi zesnulým a pozůstalým existovalo manželství. S touto právní úpravou nesouhlasím. Jsem přesvědčena, že pokud spolu partneři žijí, nesezdaní partneři dokonce v případě dědictví tento fakt musejí prokazovat, že i oni mají nárok na určitou kompenzaci za ztrátu příjmu partnera. Pokud by to nemělo být za stejných

podmínek jako pro manžele, navrhovala bych alespoň jednorázový příspěvek na překlenutí prvních měsíců.

V následujících třech kapitolách jsem se zabývala dluhy, získáním úvěru a přechodem nájemního bytu na partnery. Ze všech situací, které mohou každý vztah provázet, se může jen v oblasti dluhů zdát, že je uzavření manželství nevýhodné. Tak jako institut společného jmění manželů zahrnuje veškerý majetek získaný v průběhu manželství, stejnou měrou se to také týká vzniklých dluhů. Za všechny závazky jsou manželé odpovědní společně a nerozdílně. Velká nevýhoda tkví v tom, že jeden z manželů se může zadlužit, aniž by o tom druhý věděl a souhlasil s tím. Přesto i on tyto dluhy musí splácet. I v této situaci je možné využít modifikaci společného jmění manželů a požádat o zúžení společného jmění manželů. V nesezdaném soužití a registrovaném partnerství odpovídá za své dluhy a pohledávky každý z partnerů sám. Při získávání úvěru není pro banky to, v jakém soužití partneři žijí vůbec významné. Hlavní je finanční situace klienta, ne jeho soukromí život. V oblasti, která se týká společného bydlení v nájemním bytě a možném přechodu nájmu na druhého partnera, jsou vůči manželství znevýhodněni jak nesezdaní tak registrovaní partneři. Na manžele přechází nájem bytu automaticky při vzniku manželství, ať byla smlouva o nájmu s jedním z manželů podepsaná před vznikem manželství, nebo v jeho průběhu. Uzavřením registrovaného partnerství ke vzniku společného nájmu bytu nedochází. Partner má pouze právo po dobu trvání soužití byt užívat. V případě smrti partnera dojde k přechodu nájmu pouze za podmínky, že spolu partneři žili ke dni úmrtí ve společné domácnosti. Partneři v nesezdaném soužití se stávají pouhým příslušníkem domácnosti svého partnera. K tomu, aby v případě smrti přešel nájem na druhého partnera, musí prokázat, že spolu žili ve společné domácnosti po dobu tří let.

V této práci jsem porovnávala všechny tři výše uvedené a v našem právním řádu uznávané formy partnerského soužití. Srovnáním úpravy právních vztahů, které vyplývají z výše uvedených situací, došlo k posouzení výhod a nevýhod každého partnerského soužití. Dle mého mínění je nejlepší formou soužití partnerů manželství. Těm, kteří chtějí žít v nesezdaném soužití lze pouze doporučit, aby si ošetřili pomocí smluvních dohod ty situace, které by při ukončení vztahu mohly být problémové. Jako nejdůležitější považuji uzavření dohody o majetkovém vypořádání v případě rozchodu a úpravu možného dědictví. Domnívám se, že stanovený cíl této práce byl naplněn.

POUŽITÉ ZDROJE:

Knihy a časopisy

- BIČOVSKÝ, Jaroslav, Milan HOLUB a Milan POKORNÝ. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009. 195 s. ISBN 978-807-2017-478.
- BREJCHA, Aleš a Václav ŠANTRŮČEK. *Zákon o důchodovém pojištění: komentář: postup při výpočtech důchodů: praktické příklady: judikatura*. 1. vyd. Praha: Codex, 1996, 425 s. ISBN 80-859-6307-8.
- Dvořáková Závodská J. a kolektiv.: *Manželství a rozvody – praktický návod jak problémy řešit a jak jim předcházet*, Praha: LINDE, 2007, 104 s. ISBN 80-86131-34-3
- FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 248 s. ISBN 978-807-3575-861.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rozvod a paragrafy: jak rozvodové řízení probíhá, majetkové vztahy a jejich vypořádání, komu svěřit dítě, výše výživného na dítě*. 2. aktualiz. vyd. Brno: Computer Press, 2003, 103 s. Právní rady. ISBN 80-722-6981-X.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 398 s. ISBN 80-723-9192-5.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: komentář*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2005, 502 s. ISBN 978-807-1799-122.
- CHALOUPKOVÁ Jana. *Dohromady, nebo každý zvlášť? Hospodaření s příjmy manželských a nesezdaných párů*, in Sociologický časopis, 2006, roč. 42, č. 5, s. 15.
- CHODĚRA, Oldřich. *Partnerství, manželství a paragrafy*. 1. vyd. Praha: Grada Pub., 2002, 107 s. ISBN 80-247-0217-7.
- LUŽNÁ, Romana. *Výživné rozvedeného manžela*, Právo a rodina, r. 2006, č. 8, s. 9
- MAŘÍKOVÁ H., M. PETROUSEK a A. VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník. Sv. II, P-Ž*. 1 vyd. Praha: Karolinum, 1996. s. 749-162. ISBN 80-7184-310-52.

- MIKEŠ, Jiří a Ladislav MUZIKÁŘ. *Dědické právo*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2005, 350 s. ISBN 80-720-1552-4.
- MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 1 vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008, 323 s. ISBN 978-808-6429-878.
- PŘIB, Jan a Vladimír VOŘÍŠEK. *Důchodové pojištění v České republice*. 5. aktualiz. vyd. Olomouc: ANAG, 1999, 319 s. ISBN 80-726-3014-8.
- RADVANOVÁ, Senta a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1999, 227 s. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-717-9182-2.
- SOUKUP, Václav. *Antropologie: teorie člověka a kultury*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, 774 s. ISBN 978-807-3674-328.

Právní předpisy

- Důvodová zpráva k zákonu č. 115/2006 sb.
- Předpis č. 102/1992 sb. Zákon české národní rady, kterým se upravují otázky související s vydáním zákona č. 509/1991 sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník
- Zákon č. 40/1964 Sb. Občanský zákoník
- Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, účinný dne 1.1.2014
- Zákon č. 94/1963 Sb. o rodině
- Zákon č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů
- Zákon č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře
- Zákon č. 357/1992 Sb. o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí

Elektronické zdroje

- *Co tvoří předmět dědictví?* [online].
Dostupné na: <http://www.epravo.cz/top/clanky/obcanske-pravo/co-tvori-predmet-dedictvi-15617.html>, [cit. 2012-11-15]
- Český statistický úřad/ČSÚ *Sňatečnost* [online].
Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost> [cit. 2012-08-14]
- Český statistický úřad/ČSÚ *Rozvodovost* [online].
Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost> [cit. 2012-08-15]

- Český statistický úřad/ČSÚ [online],
Dostupné z http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/podil_deti_narozenych_mimo_manzelstvi_v_letech_1950_2011 [cit. 25-10-2012]
- Fetter, R.W. *Právní poměry druha a družky* [online].
Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/pravni-pomery-druha-a-druzky-24087.html> [cit. 2012-10-25]
- Koukal J.: *Registrované partnerství v Česku je stálejší než manželství* [online].
Dostupné na: <http://www.novinky.cz/domaci/282527-registrovane-partnerstvi-v-cesku-je-stalejsi-nez-manzelstvi.html> [cit. 2012-11-06]
- Lovriš V. *Dluhy a společné jmění manželů* [online].
Dostupné na: <http://www.pomocsdluhy.cz/index.php/prevence-kriminality/91-dluhy-a-spolecne-jmeni-manzelu-sjm>[2012-11-22].
- *Občanský zákoník* [online].
<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/dedicke-pravo/konkretni-zmeny.html>
[2012-11-16]
- Rajdl J., *Společné bydlení...manželství nebo partnerství?* [online].
Dostupné na: <http://www.hypindex.cz/spolecne-bydleni-manzelstvi-nebo-partnerstvi> [2012-11-22]
- *Společné jmění manželů* [online].
Dostupné na <http://www.rodinausoudu.cz/spolecne-jmeni-manzelu>
[cit. 2012-08-20]
- *Úvěr 300* [online].
Dostupné na: <http://www.sfrb.cz/programy-a-podpory/podpora-mladych/uver-300/>,
[cit. 2012-11-23]
- *Vdovský důchod* [online].
Dostupné na: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/zivotni-situace/obcan/vdovsky-duchod.htm>. [cit. 2012-11-16]
- *Vztahy mezi druhem a družkou* [online].
Dostupné na: <http://www.epravo.cz/top/clanky/vztahy-mezi-druhem-a-druzkou-7302.html> [cit. 2012-11-20]
- *Vdovský důchod* [online].
Dostupné na: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/zivotni-situace/obcan/vdovsky-duchod.htm>. [cit. 2012-11-16]